

Könsneutrala pronomen, användbart eller feministiskt dravel?

En studie om gymnasieelevers inställning till könsneutrala pronomen

Gender neutral pronouns, useful or feminist dread?

A study of high-school students' attitudes towards gender neutral pronouns

Frida Martinsson

Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap

Svenska/Ämneslärarprogrammet

Avancerad nivå, 15 hp

Handledare: Nils Dverstorp

Examinator: Björn Bihl

Datum: 2017-06-30

ABSTRACT

This sociolinguistic study, *Gender neutral pronouns, useful or feminist dread?*, examines high-school students attitudes and using of gender neutral pronouns. The pronouns that are focused are *hen* and *one* because of the *hen*-debate that was big during and after 2012 where both the public and researcher raised and praised the phenomenon. And in the waves afterwards began *one* to be discussed as one more way in the genderneutral parlance.

Which attitudes are the students from three preparatory and three vocational programs showing and are there any differences? The purpose of this study is formulated in three research questions that examines with survey questions.

The study finds that the students' attitudes do not differ very much between the different programs but the attitudes between them do. Both programs shows an equal using of the gender neutral pronouns. They are more comfortable to use *he/she* and *man* before *hen* and *one*. They did also think that *hen* was working better when the gender was unknown than for a third gender. The attitude between the programmes showed that the preparatory students is more positive than the vocational students.

Keywords: sociolinguistic, gender neutral pronouns, hen, en (one), high-school students.

SAMMANFATTNING

Denna sociolingvistiska studie, *Könsneutrala pronomen, användbart eller feministiskt dravel?* undersöker gymnasieelevers inställning/attityd och användande av könsneutrala pronomen. Pronomenen som fokuseras är *hen* och *en* då *hen* debatterats ordentligt sedan 2012 där såväl allmänheten som forskare risat och rosat fenomenet. I vågorna efter *hen*-debatten började också *en* att diskuteras för att byta ut det herrklingande *man* i ytterligare ett steg för ett könsneutralt språkbruk.

Studien undersöker vilka inställningar/attityder och användande eleverna visar från tre studieförberedande respektive tre yrkesförberedande program och om detta skiljer sig åt mellan dessa två grupper. Studiens syfte formuleras i tre frågeställningar som undersöks med hjälp av enkätfrågor.

Undersökningens resultat visar att användandet av könsneutrala pronomen hos eleverna inte skiljer sig nämnvärt åt oavsett programtillhörighet men att inställningen och attityden till dessa skiljer dem åt. De båda inriktningarna sammanslaget visar på ett mycket likt användande av de könsneutrala pronomenen där de är mer vana vid användandet av *han/hon* respektive *man* före *hen* och *en*. De ansåg också att *hen* var mer fungerande då könet var okänt än för ett tredje kön. Gällande inställningen/attityden till *hen* och *en* var den studieförberedande inriktningen mer positivt inställd till skillnad från den yrkesförberedande inriktningen som hade en mer negativ inställning till användandet av *hen* och *en*.

Nyckelord: sociolingvistik, könsneutrala pronomen, *hen*, *en*, gymnasieelever.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.2 Disposition	2
2. Syfte och frågeställningar	3
3. Bakgrund.....	4
3.1 Pronomen	4
3.1.1 Könsneutrala pronomen och språkbruk.....	4
3.1.2 <i>Hen</i>	6
3.1.3 <i>En</i>	7
3.2 Attityd och inställning till språk	9
3.3 Ungdomsgrupper och läroplanen	10
3.4 Tidigare forskning och litteratur	11
4. Metod och material	13
4.1 Kvantitativ enkätundersökning	13
4.2 Material	14
4.2.1 Enkät.....	14
4.2.2 Materialkritik	16
4.2.3 Validitet och reliabilitet.....	17
4.3 Avgränsningar och urval	17
5. Resultat	19
5.1 Fråga 1	19
5.2 Fråga 2	20
5.3 Fråga 3	21
5.4 Fråga 4	22
5.5 Fråga 5	24
5.6 Fråga 6	25
5.7 Fråga 7	26
5.8 Fråga 8	27
5.8.1 Studieförberedande	27
5.8.2 Yrkesförberedande	29
5.8.3 Sammanfattning fråga 8	31
5.9 Fråga 9 - 11	33
5.10 Sammanfattade resultat	34
6. Diskussion.....	37
6.1 Elevernas attityd och användande av <i>hen</i> i enkäten	37
6.2 Elevernas attityd och användande av <i>en</i> i enkäten	38
6.3 Medvetna val-diskussion	40
6.4 Informanternas egna tankar om <i>hen</i>	41
6.5 Sammanfattande slutsats	43

1. Inledning

”Språk förändrar sig ständigt” (Svenska språknämnden, 2005, s. 7)

Alla språk är föränderliga. Exempel på detta går att finna i äldre texter för att se att vi idag varken skriver eller säger *skorna äro trasiga* vilket dåvarande Svenska språknämnden (2005, s. 7) har givit som specifikt exempel.¹ Idag skulle vi istället uttrycka oss att *skorna är trasiga*. Vi människor skapar oss språkliga uttryck som vi anser oss behöva (Bolander, 2012, s. 16). Det faktum att språket förändrar sig har att göra med språkbrukarna. Svenska språket förändrar sig efter hur personer dagligen använder språket. Det förändrar sig också efter det samhälle som språkbrukarna lever i där språket måste fungera (Svenska språknämnden, 2005, s. 7).

En pågående debatt är huruvida språket mår bra av influenser av utländska språk. Att språket har påverkats av andra språk har forskning dock bevisat inte är något nytt och att det i sig inte hotar svenskans fortlevande (Josephson, 2004, s. 154). En annan pågående debatt som berör språkets föränderlighet i det svenska samhället är debatten om könsneutrala pronomen. Pronomen som redan finns men som också konstruerats för att fungera i dagens samhälle. Svenska språknämnden skriver i *Språkriktighetsboken* (2005, s. 7) att strävan efter ett könsneutralt pronomen har att göra med dagens jämställdhetsdebatter om kön vilket har lett till att det inte längre fungerar att skriva *han* som ett könsneutralt pronomen. På Internet finns många artiklar om det könsneutrala pronomenet *hen* och dess ökning både i och utanför Sverige. I Dagens Nyheter (Cederskog, 2013) kan vi också läsa om det könsneutrala ordet *en* istället för *man* i kampen för jämlikhet då *man* anses herrklingande. *Språktidningen* redogör för att könsneutrala pronomen fortsätter att öka i svensk press (Svensson, 2016).

Bolander skriver (2012, s. 11) att människan har ett ansvar vid användandet av språket då valet av ord är en handling och att den i kombination med vår yttrandefrihet kan vilseleda men också skada. I Dagens Nyheter i artikeln Ordet ”man” blir ”en” i kampen för jämlikhet

¹ Heter idag språkrådet.

² Denna kommentar lades in under kategorin ”neutrala” då jag som sammanställare inte kan veta om orden aldrig används på grund av en negativ syn eller på grund av att respondenten inte har någon direkt åsikt.

(Cederskog, 2013) beskrivs att det bland unga idag är ett genusmedvetet val att skriva *en* som könsneutralt pronomen. Diskussionen om användandet av könsneutrala pronomen som *hen* och *en* är i ropet i dagens jämställdhetssamhälle men trots att en del unga gör genusmedvetna val att använda sig av dessa kan meningarna om dessas användning skilja sig åt.

1.2 Disposition

Studiens disposition börjar med ett inledande kapitel där ämnet presenteras. Därefter i kapitel 2 formuleras syfte och frågeställningar. I kapitel 3 beskrivs ett bakgrundsavsnitt där väsentlig bakomliggande information om ämnet presenteras men också tidigare forskning. Därefter följer ett metod- och materialkapitel som beskriver studiens forskningsgrund och teoretiska ramverk. Själva undersökningen och presentationen av studiens resultat sker därefter i kapitel 5. Till sist förs i kapitel 6 ett diskussionsavsnitt gällande såväl metodval som resultatet i ljuset av tidigare forskning och annan väsentlig litteratur. Detta följs av en sammanfattning som redogör för studiens faktiska resultat. Längst bak i denna studie finns också två bifogade bilagor som presenterar enkäten med alla dess frågor samt en sammanställning av alla respondenters unika elevsvar i studiens öppna fråga (fråga 8).

2. Syfte och frågeställningar

Denna studies syfte är att undersöka gymnasieelevers inställning/attityd till och användande av könsneutrala pronomenen med fokus på *hen* och *en* samt om dessa skiljer sig åt mellan studieförberedande respektive yrkesförberedande program samt om eleverna gör genusmedvetna val att använda de könsneutrala pronomenen *hen* och *en* i sitt skriftspråk utifrån deras inställning/attityd och användande. Studiens syfte undersöks utifrån tre frågeställningar:

- Vad har eleverna för inställning/attityd till könsneutrala pronomen?
- Gör gymnasieelever genusmedvetna val gällande användandet av *en* istället för *man* eller *hen* istället för *han* eller *hon* i sitt skriftspråk?
- Skiljer sig inställningen till och användandet av dessa könsneutrala pronomen mellan studieförberedande respektive yrkesförberedande program?

3. Bakgrund

Ett könsneutralt språkbruk och könsneutrala pronomen är högst aktuella i dagens samhälle med dess jämställdhetsarbete. Ord och uttryck kan förstås olika hos olika individer. Därmed är det intressant att undersöka gymnasieelevers inställning till könsneutrala pronomen då de efter avslutad utbildning på ett eller annat sätt skall ut i samhället. Språket har stora valmöjligheter och gör det intressant att undersöka vilka val eleverna gör vid egen textproduktion med *hen*-debatten och att unga idag gör genuspolitiska val att använda sig av exempelvis *en* som bakgrund (Cederskog, 2013). Nedan följer bakgrundsfakta till studiens ämne om könsneutrala pronomen samt om den debatt som råder kring ämnet men också om olika riktlinjer som finns om detta i svenska språket samt om jämställdhet mellan könen i läroplanen.

3.1 Pronomen

Pronomen betyder istället för substantiv eller nomen. Detta betyder att det går att byta ut exempelvis Nina mot *hon* eller att det går att byta ut Johan mot *han*. Användandet av pronomen förhindrar att en text blir allt för tjugig i och med upprepningar av en persons namn utan att du då istället kan formulera sig med *han*, *hon*, *den* eller *det* m.fl. Dessa möjliggör ett varierat skrivande. Pronomen är en relativt stor och samtidigt brokig ordklass och syftningsfel kan uppstå vid bytande av pronomen vilket kan vara bra att ha i åtanke vid textproduktion (Bolander, 2012, s. 125).

3.1.1 Könsneutrala pronomen och språkbruk

I skriftspråket säger gammal tradition att pronomenet *han* kan användas i könsneutral mening där exempelvis båda könen har avsetts eller om en persons kön har varit okänt. *Hon* har också i viss utsträckning använts för att vara könsneutral och då i meningar där exempelvis typiska kvinnoyrken som *förskollärare* avsetts trots att könet på förskolläraren varit okänt (Svenska språknämnden, 2005, s. 75). Detta användande skulle av en del språkbrukare idag ifrågasättas och Svenska språknämnden (2005, s. 7) berättar att det i dagens jämställdhetssamhälle inte längre fungerar att använda *han* i könsneutral mening.

I Sveriges riksdag år 1975 dök det för första gången upp ett förslag om ett könsneutralt språkbruk. Grunden till detta var att *han* mestadels i lagtexter tidigare använts som generiskt

pronomen och att språket behövde förändras för att fungera i det samhälle som rådde. Åren 1994 samt 1997 var år då motioner lämnades in till riksdagen för att efterlysa ett icke-diskriminerande språkbruk. Ett särskilt avsnitt utarbetades om könsneutral utformning av lagtext. *Han* beskrevs som diskriminerande då det utgjorde att män alltid kände sig tilltalade men inte kvinnor. Användandet av manliga generiska pronomen ledde också till associationer till män. Det beskrevs också att könsstereotypa föreställningar bidrog till diskriminering i form av ett förgivettagande att exempelvis läkaren avsåg en man medan sjuksköterskan avsåg en kvinna. Däremot ökade associationerna till kvinnor om dubbla pronomen användes (*han* eller *hon*) (Språknämnden, 2004). Svenska språket har många ord som uppfattas som könsbundna utöver pronomen. Exempel på sådana ord är *riksdagskvinna* eller *riksdagsman*. För att undkomma denna könsbestämning redogör Milles för användandet av *riksdagsledamot* (Milles, 2008, s. 42). Problemet med att börja skriva exempelvis *riksdagsledamot* är att det kan börja förknippas med kvinnor och att begreppet *riksdagsman* fortsätter att användas för män och *riksdagsledamot* för kvinnor. Språkrådet rekommenderar könsneutrala beteckningar. Samma personbeteckning skall kunna användas oavsett kön. Den svenska modellen presenterar könsneutralitet då svenska yrken är öppna för alla (Milles, 2008, s. 42-45).

En möjlig lösning för att vara könsneutral är att skriva *den* (Bolander, 2012, s. 125). *Den* är kort och smidigt att använda samtidigt som det fungerar både i tal- och skriftspråk där det är väletablerat sedan 1500-talet vid könsneutral benämning. Milles förespråkade *den* i könsneutrala sammanhang medan andra menade att det är nedvärderande att skriva *den* då det används om saker och inte om människor (Grönblad, 2007).

Under 1800-talet förändrades genusbenämningarna i Sverige och det hade tidigare varit mycket vanligt att uttrycka sig med *den* där det varit irrelevant vilket kön personen ifråga hade. Det kom därefter att bli vanligt att uttrycka sig med *han/hon* istället. Ett argument för denna förändring var att det skulle ge liv åt språket då *den* beskrivits som klanglöst (Teleman, 2003, s. 140-141). Att samordna *han* och *hon* kan fungera väl men kan samtidigt bli otympligt att använda både för författaren och för läsaren då de båda könen måste skrivas ut (Svenska språknämnden, 2005, s. 78-79).

Ett annat alternativt att formulera sig könsneutralt på är med hjälp av *vederbörande* för att undvika att nämna kön. *Vederbörande* fungerar väl i formellt skriftspråk som könsneutralt pronomen. Däremot är ordet behäftat med ett formellt skriftspråk vilket kan kännas

byråkratiskt (Svenska språknämnden, 2005, s. 78). Med detta som bakgrund kan det kännas främmande för gymnasieelever att använda sig av detta som könsneutralt pronomen.

Vid sidan av dessa redan befintliga könsneutrala pronomen gör svenska språket inte skillnad på kön i tredje person när vi skriver *de* eller *dem*. Andra sätt att uttrycka sig könsneutralt på är med hjälp *någon* eller *du* som kan avse såväl män som kvinnor (Svenska språknämnden, 2005).

3.1.2 *Hen*

Då ett annat könsneutralt språkbruk har efterfrågats har det könsneutrala pronomenet *hen* uppkommit. *Hen* är könsneutralt i den bemärkelsen att det inte syftar till ett speciellt kön. *Hen* föreslogs redan under 1960-talet och närmare bestämt 1966 i en insändare i Uppsala nya tidning (Milles, 2008, s. 49). Det nykonstruerade pronomenet började däremot först debatteras ordentligt 2012 och kom in i Svenska Akademiens ordlista år 2015. Vid ett nykonstruerat könsneutralt ord är det också viktigt att fundera över ordets form och hur det av användare kan uppfattas. Trots att det är ett nyuppfunnet ord kan det ändå påminna mer eller mindre om *han* respektive *hon* vilket kan vara problematiskt i den könsneutrala debatten (Svenska språknämnden, 2005, s.78). Trots debattens uppblående var medierna då restriktiva i sitt användande av pronomenet och menade att *hen* skulle användas med måtta. Under 2014 hade detta ändrats till att det istället var medierna som ledde utvecklingen av *hen*-användandet framåt och *hen* användes då i ca 15 svenska dagstidningar. Däremot användes det könsneutrala pronomenet inte endast för att ifrågasätta den traditionella uppdelningen mellan män och kvinnor utan också för att det är smidigt att skriva *hen* istället för *han* eller *hon*. På så vis finns det två sidor i användandet av ordet *hen* (Språkochefolkminnen.se, 2014).

I Finland används ordet *hän* för såväl män som kvinnor och är med stor sannolikhet det ord som varit föregångare till svenskans *hen* (Svenska språknämnden, 2005, s. 78). Språkrådet förutspådde att det kunde bli svårt för det könsneutrala pronomenet *hen* att få ett ordentligt fäste i och med att redan befintliga pronomen var etablerade vilket Milles instämde med (Grönblad, 2007). Hon ansåg inte *hen* som nödvändigt men menade att *hen* skulle få ett genomslag kan vi läsa om i Språktidningen (Grönblad, 2007).

Skillnaden mellan *hen* i slutet av 60-talet och idag är att det då endast åsyftade när könet inte var specificerat men idag används det också för ett tredje kön (Magnusson, 2014) eller där könsuppgift är irrelevant. Idag används *hen* främst för två huvudområden. Dessa områden är där könet är okänt, oväsentligt ska otydliggöras eller vill undvika tvådelad köns kategorisering (Ledin & Lyngfelt, 2013, s. 145)

Elisabeth Elmeroth beskriver (2012) att normer i samhället med språkets hjälp upprätthåller olika könsroller. Det har också med invandra mönster från historien att göra (Teleman, 2003, s. 140-141). Den framstående queerteoretikern Judith Butler (1999, s. 57) skildrar också att inget kön eller sexualitet hade blivit det ”normala” om det inte vore för historiska och kulturella aspekter. Hedlunds et.al (2007, s. 30) beskriver också att köns kategoriseringar är viktiga för människan för att kunna relatera till varandra. Vi vill gärna placera människor i två kön och tvetydiga kroppar har därför låg toleransnivå idag.

I debatten finns många olika åsikter om könsneutrala ord och benämningar. Milles ansåg inte *hen* som nödvändigt i sig men menade att liknande ord kommer att öka i framtiden (Grönblad, 2007). Debatten belyser också att det finns många viktiga områden att ta tag i gällande jämställdheten men att det i sig inte omöjliggör att det går att arbeta även på detta område samtidigt. Förändringar kan ske på många plan parallellt (Cederskog, 2013).

3.1.3 En

I kölvattnet efter *hen*-debatten har också *en* kommit för att byta ut *man* i ytterligare kamp för jämlikhet och ett jämställt språkbruk. *Man* är redan könsneutral i den bemärkelsen att det i dagsläget kan avse både män och kvinnor. Exempelvis: ”Forskaren kan söka forskningsanslag för de idéer man har utvecklat” (Svenska språknämnden, 2005, s. 77). *En* är därmed redan könsneutral på ett annat vis än det tidigare beskrivna *han/hon* i relation till *hen* som delvis är till för att inte syfta till något kön.

Problematiken vad gäller könsneutraliteten i att skriva *man* är att det kan sammanblandas med substantivet *man* skriver Milles eftersom de är exakt lika. Historiskt sett härstammar också ordet från substantivet *man*. Det problematiska blir att det manliga står för det allmänna och blir därmed problematiskt ”för den som inte vill förmedla förlegade föreställningar” (Milles, 2008, s. 55-56). Milles beskriver däremot att det inte behöver vara bekymmersamt att använda

sig av *man* då substantivet behöver bestämd artikel såsom *en man* för att direkt syfta till det manliga könet. Samtidigt beskrivs att personer som i sitt talspråk redan använder *en* istället för *man* gärna kan fortsätta att göra det i informella talsammanhang (Milles, 2008, s. 56).

Problematiken grundar sig i konnotation vilket har att göra med att ett ord kan ha flera betydelser. *Man* kan i detta fall avse både män och kvinnor men också kopplas till män. Vilka associationer människor gör i fråga om konnotation och ords bibetydelse kan variera vilket därmed kan göra att en del anser användandet av *man* som könsneutralt medan andra inte gör det (Bolander, 2012, s. 38-39).

Införandet av *en* som redan förekommer i svenska språket kan däremot bli lättare med bakgrunden att ordet redan finns vilket skulle skapa mindre förändring än det nykonstruerade *hen*. Däremot kan det samtidigt anses vara avsevärt svårare än *hen* då *man* är ett av svenska språkets vanligaste ord (Dahl, 2013). Att ordet är svenskans absolut vanligaste gör att det används frekvent. Dess frekventa användande kan bidra till att meningar med pronomenet *man* lyfter fram det *manliga* som normalbeteende (Milles, 2008, s. 55-56). På så vis kan det vara bättre att byta ut *man* mot *en* för att inte bidra till att män står för normen.

Att säga *en* istället för *man* har blivit ett genusmedvetet val bland en del unga (sprakochfolkminnen.se, 2013). På frågor om *en* kommer att få ett stort genomslag svaras att det är bruket som avgör och har *hen* fått det kan också *en*. Viktigt att tillägga är att användandet av *en* istället för *man* också är dialektalt i västra Sverige och har använts redan innan det föll inom ramen för genusdebatten. Därmed behöver inte detta användande bara peka på genuspolitiska medvetna val vilket det beskrivs som i "Ordet "man" blir "en" i kampen för jämlikhet" (Cederskog, 2013).

En används också som objektsform till pronomenet *man*. "Är det meningen att skolan ska ta kål på en?" I stora delar av Sverige används *en* som grundform i talspråket, alltså istället för *man*" (Milles, 2008, s. 56). Ordet *man* används för att beskriva en eller flera personer som är obestämda men i vissa fall också om den som uttalar sig. Exempelvis "Hur länge ska man behöva vänta här" istället för att skriva "Hur länge ska jag behöva vänta här".

3.2 Attityd och inställning till språk

Attitydbegreppet i samband med språk kan vara något svårt att greppa. Dess ursprungliga betydelse sägs vara benägenhet, handling och beteende (Bijvoet, 2013, 122). Det är fastställt att människor pratar på olika vis i olika delar av ett land i form av dialekter och sociolekter. Andra språkskillnader kan finnas hos kön, åldrar, landsdelar eller sociala bakgrunder m.m. Detta fenomen har att göra med att ett språk är en varietet som kan te sig olika beroende på olika områden och grupper i samhället. Ett visst sätt att bruka språket kan vara karaktäristiskt för en viss samhällsgrupp såsom pensionärer, invandrare eller ungdomar. Därmed har språket en social signifikans som betyder att språket har social innebörd och får följder i form av andras attityder (Nordberg, 2013, s. 25). Attityden till språket och olika gruppers sätt att bruka språket har människan en benägenhet att reagera på för att därefter göra kategoriseringar. Antingen kan man vara välvilligt inställd eller också motvilligt inställd till språk (Bijvoet, 2013, s. 122). Ålder har också inom sociolingvistik varit en mycket intressant variabel att undersöka. Skillnader mellan olika åldrar och inom enstaka generationer och specifikt ungdomsspråk. Attityderna till ungdomsspråk har varit mycket negativa genom tiderna (Grönberg, 2013, s. 236-241).

Forskare menar att attityder är komplext. Tre olika komponenter beskrivs däremot inom attitydforskningen. Den första komponenten heter kognitiv och berör uppfattningar och föreställningar om språket och kallas för den kunskapsinriktade komponenten. Denna bygger på erfarenheter eller vad auktoriteter säger och behöver inte nödvändigtvis grundas på fakta utan kan likaväl på osanning. Den andra komponenten heter affektiv eller evaluativ och berör känslomässiga värderingar. Den anses av många forskare vara den viktigaste punkten i attitydforskningen. Den affektiva/evaluativa komponenten kan kopplas samman med den kognitiva och behöver inte vara grundad på exakt fakta. Då den känslomässiga komponenten styr i den affektiva/evaluativa komponenten kan man vara positivt eller negativt inställt till ett attitydobjekt men också neutral, likgiltig eller ambivalent. Den affektiva/evaluativa komponenten leder vidare till den tredje och sista kognitiva komponenten som påverkar vår handlingsberedskap till det som vår attityd riktar sig mot och behöver då inte heller vara grundad på fakta. Dessa tre olika komponenter flätas lätt in i varandra men kan också stå i konflikt med varandra. Vanligtvis en konflikt mellan själva attityden kontra handlingen i ett språkligt fenomen. Mellan attityd och handling kan det finnas avvikelser. Komponenterna handlar alla om individers känslor, handlingsberedskap och vetande inför ett attitydobjekt. Till dessa tillhör och beslätade begrepp som vanor värderingar, fördomar samt åsikter.

Begreppen är något mer lättförståeliga och används mer i vardagsspråket (Bijvoet, 2013, s. 124-125 & Einarsson, 2009, s. 218).

Attityderna omkring ett språkligt fenomen som dialekt kan variera mellan dessa olika sociala grupper och därför är det intressant att undersöka elevers attityder och inställning till det språkliga fenomenet könsneutrala pronomen. Detta då det idag går att se att ungdomar väljer att göra genusmedvetna val i att skriva könsneutralt. Attityder till språket kan variera mellan positiva och negativa när det kommer till dialekter, sociolekter eller annat språkbruk beskriver Nordberg (2013, s. 25). Han berättar vidare att olika språkiga fenomen såväl kan bli prestigeladdade som stigmatiserande. Medlemmar i olika sociala grupper i samhället har ofta en positiv inställning till sitt eget språkbruk (Nordberg, 2013, s. 25) och därför är det av intresse att undersöka två olika grupper av elever och deras attityd och inställning till könsneutrala pronomen inom gymnasieskolan. Yrkesförberedande program kontra studieförberedande program då en teori kan vara att studieförberedande program har en mer positiv inställning än yrkesförberedande program. Detta kan ha att göra med att elever som planerar vidare studier i större utsträckning har vuxit upp med föräldrar med vidareutbildning än yrkesförberedande elever. Med bakgrund att attityder, inställning samt användandet av språket avgör hur vi som människor blir uppfattade. Bijvoet beskriver också att ”vanor, värderingar, stereotyper och åsikter är alla fenomen som är besläktade med attityder” (2013, s. 125). Attityderna är inte medfödda utan är något vi socialiseras in i. Som första punkt är det föräldrarna som lägger första grunden till attitydsförmedlingen. Efter skolstarten tar kompisar och andra jämnåriga vid. Skolan och massmedier är också två komponenter som påverkar starkt (Bijvoet, 2013, s. 122-127).

3.3 Ungdomsgrupper och läroplanen

Läroplanen för gymnasieskolan skriver i de grundläggande värdena att skolväsendet vilar på demokratins grund. Denna grund behandlar individens frihet och integritet men också alla människors lika värde och jämställdhet mellan kvinnor och män. Detta skall undervisningen och arbetet i skolan förmedla (Skolverket, 2011, s. 5). Som beskrivits tidigare i denna uppsats kan uttryck väcka olika associationer hos olika individer och i ovanstående kapitel (3.2 Attityder och inställning till språk) kan olika grupper i samhället ha olika åsikter om hur språket ska användas (Bolander, 2012, s. 13). I *ungdomsgrupper i teori och praktik* (Lalander & Johansson, 2012) kan vi läsa att det genom att studera ungdomars kulturmönster går att

urskilja olika typer av samhällsförändringar. De beskriver vidare att det är mycket viktigt att den vuxna världen, och inte minst föräldrar och lärare, försöker förstå ungdomarnas kulturer och se de som meningsfulla och tolkningsbara. Dessa utgör ett steg mot möten med ömsesidig respekt, tolerans och förståelse. Läroplanen talar om tolerans och förståelse som viktiga punkter gällande jämställdhet men också inom andra områden som ålder eller funktionsnedsättning m.fl. Gy 11 redogör vidare för att diskriminering och intolerans ska motverkas med hjälp av öppna diskussioner, kunskap och aktiva insatser (Skolverket, 2011 s. 5).

3.4 Tidigare forskning och litteratur

Då könsneutrala pronomen är ett omdebatterat ämne finns det mycket tidigare forskning att finna inom området. Den största fokuspunkten har däremot legat på det specifika ordet *hen* där det går att finna såväl kandidatuppsatser och annan litteratur inom området. Nedan följer en redogörelse för ett axplock av den tidigare forskning som gjorts inom det valda området könsneutrala pronomen.

Daniel Wojahn (2015) har i sin doktorsavhandling diskursanalytiskt undersökt hur olika aktörer uppfattar relationen mellan svenska språket och kön. Han behandlar aktiva språkförändringar och har som fokuspunkt språkförändringar som rör ordnivå samt har anti-diskriminerande och feministisk intention. Den behandlar också nya ord som utmanar sociala normer såsom *hen*, *haon* och *pansexuell* m.fl. och diskuterar att *hen* väckt starka reaktioner. Att det väcker starka reaktioner beskriver han har att göra med att språket är viktigt och samhällsrelevant. Wojahn använder själv pronomenet *en* istället för *man*. Avhandlingen, *Språkaktivism – Diskussioner om feministiska språkförändringar i Sverige från 1960-talet till 2015*, behandlar internets kommentarsfält när det kommer till aktivistiska språkförändringar samt aktivistiska communityer som utvecklar och praktiserar aktivism som behandlar feministiska språkförändringar i Sverige från 1960-talet till 2015. Studiens resultat visar att svenska språkaktivister under 1960-talet fram till 1990-talet försökte utmana patriarkala normer samt att homosexuella aktivister under 1980-talet utmanade heteronormativa koncept. Efter detta har queeraktivister arbetat med att utmana idén om tvåköns kategorin.

Hen såg han – En studie om elevers medvetenhet och bruk om personliga pronomen i gymnasieskolan, samt deras syn på språkvård är ett examensarbete i språkdidaktik författad

av Veronica Gustafsson år 2014. Detta examensarbete undersöker utöver elevernas användande av *hen* också hur de använder sig av *de*, *dem* och *dom* i sitt skriftspråk vilket inte min studie avser att fokusera på. Gustafssons resultat visar att eleverna i studien inte är särskilt positivt inställda till ordet *hen* (Gustafsson, 2014).

Kandidatuppsatsen *Normativt uppror? Bruk och attityder till hen som könsneutrala pronomen* av Anneli Henriksson år 2010 fokuserar på studenter och deras attityder och bruk till det könsneutrala pronomenet *hen* i studentuppsatser. Jag fokuserar istället på användandet och bruket hos elever i gymnasieskolan och inte hos studenter. Henriksson (2010) granskar redan författade studentuppsatser för att upptäcka attityder och bruk. Hon gör också en jämförelse mellan studenter som studerar genusvetenskap och svenska samt dessas inställning till begreppet *hen*. Henrikssons (2010) resultat visar att studenter inom genusvetenskap och svenska har olika attityd och bruk. De genusvetenskapliga studenterna hade en mer öppen inställning än de svenskstuderande studenterna. Däremot har det skett en förändring sedan 2010 och *hen* har idag ett större användningsområde jämfört med 2010 i och med debatten och att *hen* kom in i Svenska Akademiens ordlista år 2015 (Svenska språknämnden, 2005, s.78).

AnnChristin Hagel (2014) gör i sitt examensarbete *Varthän bär hen – Om bruk och attityder till könsneutrala pronomen*, likt mig, en enkätundersökning i syfte att undersöka gymnasieelevers attityder till det könsneutrala pronomenet *hen* samt deras användning av detta. Hagel (2014) gör också en jämförelse mellan elevers bruk och attityder till könsneutrala pronomen mellan det estetiska programmet och handelsprogrammet. Studiens resultat påvisar att det, om än marginellt, finns en större acceptans hos elever med språk- och kulturinriktning i jämförelse med elever med naturvetenskaplig inriktning.

4. Metod och material

Denna studie vilar på sociolingvistisk forskningsgrund då den undersöker svenska språkets sociala variation (Bolander, 2012, s. 21). Undersökningen behandlar ungdomars användande av språket men också den eventuella skillnaden mellan studieförberedande respektive yrkesförberedande elevers inställning och användande av könsneutrala pronomen.

4.1 Kvantitativ enkätundersökning

Metoden för denna studie är kvantitativ enkätundersökning. Att det skulle finnas absoluta metodregler beskriver Hartman (1998, s. 175) är en förenklad syn. Han menar att metoder beskriver riktlinjer att följa som ska ge verktyg i arbetet och förbereder författaren för eventuella försvar av studiens upplägg (Hartman, 1998, s. 175).

Denna undersökning blir kvantitativ i och med att enkäterna räknas och sammanställs vilket betyder att det är mätbara som Jan Hartman (1998, s. 174) beskriver i *Vetenskapligt tänkande*. Om egenskaperna inte är mätbara berättar Hartman (1998, s. 175) att studien inte kan anses vara kvantitativ. Däremot antar ändå min enkätundersökning en kvalitativ inriktning i och med fråga nummer 8, (se bilaga 1) i enkäten som är öppen. Frågan kan inte mätas i och med att den öppet söker svar på frågan: ”Vad tycker du om de könsneutrala orden hen och en? Förklara!”. Därmed går inte dessa svar att sammanställa i exakta tabell- eller diagramliknande system utan måste förstås och tolkas utifrån varje enskilt svar då den undersöker respondenternas upplevelser och i detta fall inställning och attityd (Hartman, 1998, s. 175). Däremot har ändå en tabellsammanställning gjorts i frågan utifrån mina tolkningar av de unika elevsvaren i kategoriseringar för att på något vis göra det överskådligt vad respondenternas inställning kan vara. Respondenternas unika svar har delats in i fyra olika kategorier: positivt användande, positivt ej användande, neutrala och negativa.

Positivt användande beskriver respondenter som har en positiv inställning till de könsneutrala pronomenen och som samtidigt använder sig av dessa. Både för att vara könsneutrala men huvudsakligen då könet är okänt.

Positivt ej användande samlar elever som anser att de undersökta pronomenen har en funktion och har därmed en positiv inställning men att de på grund av olika anledningar som exempelvis ovana inte använder sig av dessa.

Den neutrala kategorin beskriver de respondenter som inte ansåg sig vara tillräckligt insatta i ämnet eller som inte ansåg sig ha någon direkt åsikt i frågan.

Den negativa kategorin beskriver respondenter som inte ansåg sig vara positivt inställda till könsneutrala pronomen. Den innehåller beskrivningar om att orden inte fyllde någon funktion och var onödiga samt en del av respondenterna aldrig på grund av deras meningslöshet skulle använda dessa ord.

Dessa kategoriseringar har gjorts för att förhoppningsvis göra det mer lättläst hur elevernas inställning och användande av de könsneutrala orden *hen* och *en* ser ut i undersökningen. Alla unika elevsvar presenteras i bilaga 2 inom de olika kategorierna samt i de två undersökta grupperna. I resultatdelen (kapitel 5) presenteras ett liknande system där de olika kategorierna finns men där endast fyra unika elevsvar får presentera attityden och inställningen i varje kategori.

4.2 Material

Till denna studie har sammanlagt 100 enkäter samlats in från en gymnasieskola i Bohuslän. Dessa enkäter kommer från tre studieförberedande klasser och tre yrkesförberedande klasser där 50 elever från respektive grupp har deltagit. Enkäten är anonym och eleverna har inte behövt ange namn eller kön men däremot vilken typ av program de går. Materialet är insamlat från såväl ekonomi- och samhällsinriktade program som el- och industri/processinriktade program.

4.2.1 Enkät

Den utformade enkäten innehåller sammanlagt 11 frågor (se bilaga 1). Den inleds med att eleverna får kryssa i vilken typ av program de går vilket kallas *bakgrundsinformation*. Det är med hjälp av denna information som jag kan genomföra min undersökning mellan två olika grupper inom gymnasieskolan (Norrby & Nilsson, 2015, s. 48). Jag delade ut enkäten själv på skolan och förtydligade då också att enkäten var anonym och att det var frivilligt att delta.

Fråga 1–4 berör det könsneutrala pronomenet *hen* och hur eleverna skulle skriva i olika formulerade ikryssningsfrågor samt i vilka meningar de tycker att det fungerar bra att använda

hen eller inte. De följande frågorna 5 och 6 berör skrivandet av *en* istället för *man*. Fråga 7 i sin tur berör också andra könsneutrala pronomen utöver de två tidigare nämna som *den*, *vederbörande* och *han eller hon*. Fråga 8 är sedan en öppen fråga där eleverna själva får förklara vad de tycker om de könsneutrala orden *hen* och *en*. De avslutande frågorna 9-11 är återigen kryssfrågor där eleverna får svara på om de gör egna medvetna val att använda sig av *hen* eller *en* eller inte samt om de tror att de kommer att öka i framtiden.

Fråga 2, ”Om du vet att det är en kvinna som springer till bussen, hur skulle du skriva då?” och fråga 3, ”Om du vet att det är en man som springer till bussen hur skulle du skriva då?” är det kanske inte särskilt konstigt att eleverna helt samfälligt svarade att de skulle specificera könet. Däremot valdes ändå frågorna att utformas på detta vis då intresset var att undersöka om en del elever, i sitt användande av pronomen, ändå skulle välja att uttrycka sig könsneutralt. I fråga 4, ”I vilka meningar nedan tycker du att det passar bra att skriva hen? Kryssa i!” har alternativ där kön specificeras med hjälp av typiska kvinnliga och manliga namn beskrivits. Samtidigt har alternativ där en man både har ett manligt och ett kvinnligt namn tagits med. Yrken som är klassiskt kvinnodominerande respektive mansdominerade har också beskrivits. Dessa typer av alternativ har valts ut för att se i vilka meningar eleverna anser att *hen* fungerar. Där könet är känt, typiskt kvinnligt, typiskt manligt eller rörande transsexualitet. I fråga 7, ”Vilket av exemplen nedan skulle du skriva?” behandlar andra könsneutrala pronomen och valdes ut som en representativ fråga i min studie med grunden att se om eleverna hellre använder andra könsneutrala pronomen som funnits tidigare än *hen*.

Jag som frågeställare valde att i relativt hög grad standardisera enkätens frågor för att göra de mätbara i stor utsträckning. Detta betyder att frågorna formulerades med fasta svarsalternativ. Då jag samtidigt fann det intressant att individuellt veta elevernas inställning till de könsneutrala pronomenen formulerades en öppen fråga i det avseendet. Enkäten kan då beskrivas som halvstrukturerad. Öppna frågor i enkäter medför merarbete vilket jag tog ställningen till var värd tid att lägga för att ge undersökningen variation och inte låta relevant inställning hos eleverna gå till spillo (Hartman, 1998, s. 201). Enkätens frågor utformades utifrån *Sociolingvistik i praktiken* och kapitel 2 *Enkät* (2015, s. 37). Enkäten utformades för att undersöka attityder hos människor och innehåller två eller flervalsfrågor vilket är i enlighet med enkäter som undersöker attityder. Däremot beskrivs det samtidigt att det är vanligt att inkludera skalor där respondenterna får ringa in på en skala hur de anser sig stå i en fråga. Detta valdes däremot bort för att ge utrymme till en öppen fråga då jag ansåg att det också var

viktigt att inte endast ge standardiserade frågor i enkäten utan också ge utrymme åt helt egna åsikter. En nackdel med skalor beskrevs vara att respondenterna tvingas ta ställning till något de inte bryr sig om beskriver Catrin Norrby och Jenny Nilsson (2015, s. 46).

4.2.2 Materialkritik

Enkäter är tidsbesparande då intervjuaren själv inte behöver sitta ned med alla respondenter. Däremot riktas viss kritik mot metoden då den tyvärr kan begränsa intressanta svar från respondenterna då enkäten begränsar dem till redan fasta svarsalternativ (Hartman, 1998, s. 201). Detta har funnits i åtanke och för att minska problematiken (om än marginellt) har, som redogjorts för ovan, en öppen fråga vävts in bland de strukturerade frågorna i enkäten. Annan enkätinriktad kritik är i avseendet att jag som frågeställare inte kan förtydliga eller vidareutveckla alla frågor som ställs (Hartman, 1998, s. 202).

I de tre yrkesförberedande programmen fanns det också fler killar än tjejer. I de studieförberedande programmen fanns det en annan mer jämn fördelning mellan könen. Därmed kan kritik mot enkätundersökningen i detta fall föras då fler killar än tjejer i slutändan har deltagit i undersökningen. Däremot är inte skillnader mellan köns användande och inställning till könsneutrala pronomen problemområdet för denna undersökning utan får appliceras på kommande studier inom samma område. Jag menar att materialet ändå är representativt för den större populationen (mer i avsnitt 2.1 Avgränsningar och urval) av gymnasieelever då klasserna är slumpmässigt utvalda. De har inte valts ut efter att jag undersökt hur könsfördelningen sett ut (Hartman, 1998, s. 208).

Vidare upptäcktes då enkäten delades ut av en elev att fråga 4 ”Olof skriver ett tal till sin systems bröllop och hen tycker att det känns nervöst” går att tolka på två vis. Att det är Olof som är nervös eller också hans syster. Eleven gav därför kommentaren: *S42: Tycker de saknar funktion. De orden som redan finns fyller funktionen utmärkt. Könsneutrala ord orsakar bara oklarhet i texter. Om vi kollar på nr 4 så kan man omöjligt veta vilken av personerna texten reflekterar till. Är det Olof som är nervös eller hans syster? De e oklart.*

Detta var mycket olyckligt och skulle innan enkätens delades ut ha upptäckts. Frågans utrymme till misstolkning föll mellan stolarna trots att enkäten, innan den faktiska undersökningen genomfördes, delades ut till fem olika testpersoner. En hel pilotstudie gjordes

däremot inte av tidsbesparande skäl (Norrby et al., 2015, s. 48). Däremot var det endast en elev som gjorde upptäckten och frågan har ändå relevans. Skulle de skriva *hen* när de vet att Olof är en man eller skulle de skriva *hen* även om de vet att systemen är en kvinna.

4.2.3 Validitet och reliabilitet

För att höja studiens validitet och reliabilitet ytterligare, hade fler enkäter kunnat delas ut för att mer djupgående kunna visa på elevers inställning. Enkätutdelning i olika delar av Sverige hade också kunnat visa på ytterligare spridning. Detta får leda till vidare undersökning inom området och om inställningarna till könsneutrala pronomen skiljer sig mellan olika delar i Sverige. Mina metodval har att göra med såväl ekonomiska och praktiska resurser såväl som *bekvämlighetsurval* (mer om detta i kapitel 4) (Hartman, 1998, s. 209). Ett annat vidare forskningsområde vore att undersöka skillnaden mellan kvinnor och män i inställningen och användandet av könsneutrala pronomen för att anknyta till avsnitt 2.2 *Avgränsningar och urval*.

4.3 Avgränsningar och urval

Undersökningsområdet kontrollerades av olika urvalsprinciper. Ett urval blev just gymnasieelever och studieförberedande respektive yrkesförberedande program. Grunden till detta var att ett tidigare examensarbete *Värthan bär hen?* av AnnChristin Hagel (2014, s. 51) som beskrev att det utifrån hennes undersökning vore intressant att undersöka attityder till könsneutrala pronomen mellan högskoleförberedande och yrkesförberedande program då hon funnit skillnader mellan naturvetenskapsprogrammet och det estetiska programmet. Detta blir därmed en *urvalsundersökning* i och med att exakt alla gymnasieelever i en hel skola eller i hela Sverige inte kan undersökas. Tre klasser från vardera kategori fick plockas ut. För att detta skall bli så representativt och pålitligt som möjligt behöver informanterna i undersökningen i största möjliga mån kunna representera den större populationen (Hartman, 1998, s. 208). Jag menar att de valda informanterna är representativa då de är slumpmässigt utvalda. Teorier om yrkesförberedande program såsom bygg och el är typiskt manliga och att samhällsinriktade program skulle vara mer kvinnliga har inte tagits hänsyn till vid urvalet av klasser. Valet har skett mellan skolans olika program under en dag utan att innan veta könsfördelningen.

Bakgrunden till undersökningen har varit *bekvämlighetsurval*. Detta innebär att man väljer informanter som finns i närheten. Därför har en gymnasieskola med dess klasser valts ut som finns i min omnejd. *Bekvämlighetsurvalets* positiva egenskaper är dess enkelhet medan dess negativa egenskaper är att urvalet riskerar att inte blir representativt för populationen vilket diskuterats i kommande metoddiskussion (Hartman, 1998, s. 2010).

Avgränsningar har inte endast gjorts gällande material och metod. Undersökningen har likt Svenska språknämnden i *Språkriktighetsboken* (2005, s. 15) avgränsat sig i det stora hela till skriftspråket. Skriftspråk hos gymnasieelever inom könsneutrala pronomen med fokus på *hen* och *en*. I den öppna frågan (fråga 8, se bilaga 1) i enkäten finns dock utrymme för eleverna att beskriva övergripande åsikter om de könsneutrala pronomenen vilket betyder att deras åsikt kan beröra såväl skriftspråk som talspråk.

5. Resultat

Studiens resultat som nedan kommer att presenteras är sex klassers enkäter vilket motsvarar sammanlagt 100 enkäter där hälften (50st.) är från studieförberedande program och hälften (50st.) är från yrkesförberedande program. Några enkäter har vid sammanställningen av resultatet inte gått att avläsa i vissa frågor. Dessa presenteras nedan i en kategori som heter *oläsbara*. Oläsbara enkäter kan innebära att de inte svarat något alls, att svaren varit för kladdiga för att förstå eller att svaren blivit ogiltiga genom att de kryssat i flera alternativ där endast ett skulle anges eller utanför rutorna.

Diagrammen nedan visas i procent med tillhörande tabeller som visar procentens motsvarighet i exakta elevsvar i varje kategori samt såväl för respektive programinriktning som för programinriktningarna sammanslagna.

5.1 Fråga 1

Om du inte vet vilket kön personen du ska skriva om har, på vilket sätt skulle du formulera dig då?

Tabell 1. Fråga 1.

Fråga 1	Studieförberedande	Yrkesförberedande	Båda inriktningarna
Han eller hon springer till bussen.	74% (37st.)	80% (40st.)	77% (77st.)
Hen springer till bussen.	20% (10st.)	20% (10st.)	20% (20st.)
Oläsbara	6% (3st.)	0% (0st.)	3% (3st.)
Summa	100% (50st.)	100% (50st.)	100% (100st.)

Fråga 1 resultat visar på en lik fördelning i frågan vid användandet av *hen* om de inte vet vilket kön personen de ska skriva om har. 20 % vilket motsvarar 10 stycken från vardera programinriktningen skulle uttrycka sig med hjälp av *hen* i denna fråga. Därmed går det inte att urskilja någon skillnad mellan programinriktningarna. Däremot kan vi se att 80 % (40 st.) från den yrkesförberedande inriktningen och 74 % (37 st.) från den studieförberedande inriktningen hellre uttrycker sig med hjälp av *han eller hon* istället för *hen*.

Det sammanvägda resultatet av fråga 1 hos alla deltagande elever visar på att 77 % (77 st.) av alla elever skulle uttrycka sig med *han eller hon* istället för det könsneutrala pronomenet *hen* då 3% (3st.) svar var oläsbara.

5.2 Fråga 2

Om du vet att det är en kvinna som springer till bussen, hur skulle du skriva då? (Hon eller hen).

Tabell 2. Fråga 2.

Fråga 2	Studieförberedande	Yrkesförberedande	Båda inriktningarna
Hon springer till bussen.	100% (50st.)	100% (50st.)	100% (100st.)
Hen springer till bussen.	0% (0st.)	0% (0st.)	0% (0st.)
Oläsbara	0% (0st.)	0% (0st.)	0% (0st.)
Summa	100% (50st.)	100% (50st.)	100% (100st.)

I denna fråga rörande om eleverna skulle använda *hen* även om det vet att det är en kvinna de skriver om har de ett unisont användande. 100 % (50 st.) från vardera program skulle skriva att *hon* sprang till bussen. Som beskrivits har alla de deltagande eleverna oavsett programtillhörighet en samfällad syn i frågan. 100 % vilket motsvarar 100 unika elevsvar skulle i skrift uttrycka att det var *hon* som sprang till bussen och inte *hen*.

5.3 Fråga 3

Om du vet att det är en man som springer till bussen, hur skulle du skriva då? (Han eller hen).

Tabell 3. Fråga 3.

Fråga 3	Studieförberedande	Yrkesförberedande	Båda inriktningarna
<u>Hen</u> springer till bussen.	0% (0st.)	0% (0st.)	0% (0st.)
<u>Han</u> springer till bussen.	100% (50st.)	100% (50st.)	100% (100st.)
Oläsbara	0% (0st.)	0% (0st.)	0% (0st.)
Summa	100% (50st.)	100% (50st.)	100% (100st.)

Vid fråga 3 finns samma mönster som i fråga 2. 100 % (50 st.) från vardera programinriktning svarade att *han* sprang till bussen istället för *hen*. Detta visar därmed att 100 % (100 st.) skulle skriva *han* och inte *hen* när de vet att det är en man de skall skriva om.

5.4 Fråga 4

I vilka meningar nedan tycker du att det passar bra att skriva hen? Kryssa i!

I fråga 4 kunde eleverna kryssa i flera alternativ för när de ansåg att det passade att skriva *hen*. De gavs också ett alternativ att kryssa i *I inget alternativ* om de inte ansåg att det fungerade väl att skriva *hen* i någon av de föreslagna meningarna.

Tabell 4. Fråga 4.

Fråga 4	Studieförbe redande	Yrkesförbe redande	Båda inriktningarna
Olof skriver ett tal till sin systems bröllop, <u>hen</u> tycker att det känns nervöst	2% (1st.)	2% (1st.)	2% (2st-)
Anna planerar en semesterresa till Maldiverna i höst. <u>Hen</u> och vännen ska bara vila upp sig under de två semesterveckorna.	2% (1st.)	2% (1st.)	2% (2st.)
Börje på jobbet har berättat att <u>hen</u> på fritiden klar sig i kvinnokläder och kallar sig då för Melissa.	30% (15st.)	26% (13st.)	28% (28st.)
När barnet föds vill <u>hen</u> som föder barnet gärna ha stöd.	12% (6st.)	4% (2st.)	8% (8st.)
Brandmannens sökare ringer mitt i natten. <u>Hen</u> rusar upp och tar på sig kläderna.	56% (28st.)	32% (16st.)	44% (44st.)
På väg till jobbet som sjuksköterska hittar <u>hen</u> inte sina nycklar.	54% (27st.)	42% (21st.)	48% (48st.)
Inget alternativ.	24% (12st.)	42% (21st.)	33% (33st.)

I ovanstående figur ansåg 24 % (12 st.) av de studieförberedande eleverna att *hen* inte fungerade i något av alternativen och så många som 42 % (21st.) av de yrkesförberedande. 2 % (1 st.) från vardera inriktning ansåg att det fungerade väl i samtliga alternativ. I alternativet

om barnet där det kan framgå att det är en kvinna som föder barnet tyckte 12 % (6 st.) av de studieförberedande och 4 % (2 st.) av de yrkesförberedande respondenterna att det fungerade. I det alternativ där brandmannen beskrevs och inget kön presenterades ökade procentantalet till 56 % (28 st.) respektive 32 % (16 st.) hos de studieförberedande och yrkesförberedande. Alternativet om sjuksköterskan hade också relativt höga procentantal där 54 % (27 st.) studieförberedande och 42 % (21 st.) av de yrkesförberedande ansåg att *hen* är ett fungerande alternativ. Detta trots att såväl brandman som sjuksköterska sedan gammalt kan sammankopplas med ett manligt och ett kvinnligt yrke (Milles, 2008, s. 42). 24 % (12 st.) av de studieförberedande respondenterna och 42 % (21 st.) av de yrkesförberedande respondenterna ansåg att inget alternativ fungerade.

Utmärkande är att fler elever (så många som 42 %, 21 st.) från den yrkesförberedande inriktningen i kontrast till den studieförberedande inriktningen (24 %, 12 st.) inte tyckte att något alternativ fungerade. På så vis föll många bort inom den yrkesförberedande kategorin och därmed blev de färre svarsalternativ ikryssade av de alternativ som resterande ansåg fungera väl. Detta kan visa på att studieförberedande elever i jämförelse med yrkesförberedande elever anser att *hen* är ett fungerande könsneutralt ord i fler sammanhang där yrkesförberedande i större utsträckning anser att det inte är fungerande i något sammanhang.

I fråga fyra där alla respondenter sammanställdes kan vi se att 44 % (44 st.) respektive 48 % (48 st.) ansåg att *hen* är ett fungerande ord vid brandmannen och sjuksköterskan. En extra kommentar lades till i denna fråga av en av de yrkesförberedande respondenterna som löd: ”Man vet ju faktiskt inte om brandmannen eller sjuksköterskan är en man eller en kvinna” som får ge en beskrivning av hur tankegångarna kan ha lett till att dessa två alternativ fått höga procentantal. Alternativet om Börje där såväl antydningar om man och kvinna beskrivits med hjälp av könsspecifika namn ansåg också 28 % (28 st.) att *hen* passade bra men inte i de övriga där kön beskrevs med hjälp av könsspecifika namn eller andra könsspecifika aspekter i lika stor utsträckning.

5.5 Fråga 5

Hur skulle du skriva? (En eller man)

Tabell 5. Fråga 5.

Fråga 5	Studieförberedande	Yrkesförberedande	Båda inriktningarna
Så skriver <u>man</u>.	98% (49st.)	100% (50st.)	99% (99st.)
Så skriver <u>en</u>.	0% (0st.)	0% (0st.)	0% (0st.)
Oläsbart	2% (1st.)	0% (0st.)	1% (1st.)
Summa	100% (50st.)	100% (50st.)	100% (100st.)

Fråga 5 efterlyste elevernas användande av *man* eller *en* i sitt skriftspråk. De studieförberedande eleverna svarade till 98 % (49 st.) att de skulle skriva *man* och 0 % (0 st.) att de skulle skriva *en* och 2 % (1 st.) av enkäterna var oläsbara. De yrkesförberedande eleverna följde ett mycket liknande mönster där 100 % (50 st.) svarade att de hade skrivit *man*.

Alla respondenter samlade i fråga fem gav procentantalet 99 på alternativet *man* vilket motsvarar 99 stycken elever. Svaren på fråga fem visar därmed ingen skillnad vid användandet av *man* respektive *en* i elevernas skriftspråk oavsett programtillhörighet.

5.6 Fråga 6

Hur skulle du skriva? (En eller man).

Tabell 6. Fråga 6.

Fråga 6	Studieförberedande	Yrkesförberedande	Båda inriktningarna
En borde börja spara pengar varje månad till en jorden-runt-resa.	2% (1st.)	0% (0st.)	1% (1st.)
Man borde börja spara pengar varje månad till en jorden-runt-resa.	96% (48st.)	100% (50st.)	99% (99st.)
Oläsbart	2% (1st.)	0% (0st.)	0% (0st.)
Summa	100% (50st.)	100% (50st.)	100% (100st.)

Fråga 6 efterfrågade också elevernas användande av *man* eller *en* i sitt skriftspråk likt föregående fråga. 96 % (48 st.) använde *man* av de studieförberedande respondenterna och 2 % (1 st.) hade skrivit *en*. 100 % (50 st.) av de yrkesförberedande respondenterna använde *man*. Även på denna fråga fanns 2 % (1 st.) oläsbara enkäter som därmed föll bort från den studieförberedande inriktningen. Fråga 6 påvisar likt föregående fråga på en mycket liten skillnad mellan undersökningsgrupperna i denna studie i frågan.

99 % (99 st.) av alla respondenterna hade skrivit *man* istället för *en*. En liten skillnad från föregående fråga finns dock i den studieförberedande inriktningen där 1 % (1 st.) istället hade uttryckt sig med *en*. Bakgrunden till detta kan vara dialektal eller i könsneutral mening.

5.7 Fråga 7

Vilket av exemplen nedan skulle du skriva? (Han eller hon, den, vederbörande, hen).

Tabell 7. Fråga 7.

Fråga 7	Studieförberedande	Yrkesförberedande	Båda inriktningarna
Om någon vill röka så får <u>hen</u> gå ut.	8% (4st.)	4% (2st.)	6% (6st.)
Om någon vill röka så får <u>vederbörande</u> gå ut.	6% (3st.)	10% (5st.)	8% (8st.)
Om någon vill röka så får <u>den</u> gå ut.	46% (23st.)	44% (22st.)	45% (45st.)
Om någon vill röka så får <u>han eller hon</u> gå ut.	40% (20st.)	42% (21st.)	41% (41st.)
Oläsbara	0% (0st.)	0% (0st.)	0% (0st.)
Summa	100% (50st.)	100% (50st.)	100 % (100st.)

Fråga 7 undersökte elevernas val av könsneutrala pronomen där fler könsneutrala pronomen utöver *hen* samt *han eller hon* också fanns som svarsalternativ för att fånga upp ett begrepp som varje elev kände sig bekväm med. Den studieförberedande inriktningens svar fördelades: 8 % (4 st.) på *hen*, 6 % (3 st.) på *vederbörande*, hela 46 % (23 st.) på *den* och 40 % (20 st.) på *han eller hon*.

Den yrkesförberedande inriktningens svar fördelades: 4 % (2 st.) på *hen*, 10 % (5 st.) på *vederbörande*, 44 % (22 st.) på *den* samt 42 % (21 st.) på *han eller hon*. En viss skillnad finns mellan programinriktningarna där några fler procent använder sig av *hen* inom den studieförberedande inriktningen och några fler procent från den yrkesförberedande gruppen väljer att skriva *han eller hon*.

Sammanställningen för alla respondenter i fråga 7 visade att användandet av *den* (45 %, 45 st.) var vanligast följt av *han eller hon* (41 %, 41 st.). Endast 6 % (6 st.) valde att uttrycka sig med det könsneutrala pronomenet *hen* och 8 % (8 st.) med hjälp av *vederbörande*. 0 % (0st.) av enkäterna var oläsbara.

5.8 Fråga 8

Vad tycker du om det könsneutrala orden *hen* och *en*? Förklara!

I detta underkapitel presenteras fråga 8 i enkäten. Alla unika elevsvar presenteras däremot inte nedan utan ett urval har gjorts där elevsvaren delats in i kategorier efter liknande svar där ett axplock sedan presenteras nedan. I bilaga 2 presenteras sedan alla unika respondenters svar på frågan i kategorier för att läsaren skall kunna ta del av alla svar som gavs och inte endast ett fåtal utvalda. *En* var däremot inte lika etablerat som *hen* oavsett gruppstillhörighet eller kategorisering av alla respondenter sammanslaget.

5.8.1 Studieförberedande

POSITIVT ANVÄNDANDE:

Sammanlagt 16 stycken kategoriserades som positiva och användande, speciellt av det könsneutrala pronomenet *hen*. Fyra respondenters svar presenteras nedan från denna grupp för att visa på elevexempel från denna kategori.

S06: *Hen* är bra när man skriver mycket och istället för *hon* och *han*.

S07: Jag tycker att det är bra att de orden finns eftersom vissa kanske inte känner sig som en man eller kvinna och då är det bra att använda sig av *hen/en*.

S08: Använder dem när jag inte vet vilket kön personen har som jag pratar om.

S19: Jag tycker att de är bra för vi behöver bryta att män är normen. Ja, och för att det skall finnas ett alternativ för de som inte känner någon könstillhörighet.

POSITIVT EJ ANVÄNDANDE:

Sammanlagt 12 stycken av respondenterna från den studieförberedande gruppen kategoriserades som positiva i sin inställning till de könsneutrala pronomenen *hen* där *en*.

Nedan presenteras fyra unika elevsvar från denna kategori för att påvisa hur eleverna uttryckte sig i frågan.

S01: Tycker att dem är bra men de är så pass nya så jag tror att en stor del av samhället inte har hunnit anpassa sig än, mig inkluderat. Men som sagt, de är bra och enligt mig borde dem användas oftare och mer naturligt.

S04: Jag använder inte orden hen eller en men jag tycker att det är bra att dem finns om andra blir tryggare av det.

S17: Jag tycker att de är helt okej att använda. Dock är jag inte van vid att skriva de själv.

S18: Jag använder inte orden så ofta men känner ändå att det finns ett behov.

NEUTRALA:

I den neutrala kategorin föll elevsvar som inte ansåg sig fundera särskilt mycket på begreppen eller beskrev att de inte hade någon speciell åsikt i frågan. Sammanlagt fyra stycken föll inom kategorin och presenteras därmed alla nedan.

S30. Använder aldrig dessa.²

S31: Inget speciellt. Vill folk använda de så spelar det ingen roll.

S32: inget jag direkt tänker på.

S33: Har inte så stor åsikt kring det. Vill någon bli kallad "hen" blir den det. Men ja, har ingen speciell åsikt.

NEGATIVA:

Sammanlagt tolv elever hade en mer negativ inställning i frågan. Bland svaren fanns beskrivningar om att det var onödigt samt att de hade svårt att se deras funktion då redan

² Denna kommentar lades in under kategorin "neutrala" då jag som sammanställare inte kan veta om orden aldrig används på grund av en negativ syn eller på grund av att respondenten inte har någon direkt åsikt.

väletablerade beskrivningar som *han och hon* samt *den* redan fyllde funktionen. Nedan presenteras fyra av de tolv svaren för att påvisa hur svaren lyder.

S35: Lite överdrivet.

S36: Jag gillar dom inte då alla har ett bestämt kön sen födseln. Så jag tycker att man bara ska säga han eller hon.

S43: Jag gillar personligen inte ordet *hen* utan tycker att det är bättre om man skriver han eller hon.

S29: Jag ser inte riktigt poängen när man lika gärna kan skriva han eller hon. Om könet är okänt så kan jag ändå kanske gå med på det. Annars så tar det bara bort information ifrån meningen. Om någon skulle identifiera sig som *hen* (tex Börje på sidan innan) så handlar det mer om respekt. I allmänhet så tycker jag att *hen* inte är något som bör stanna.

5.8.2 Yrkesförberedande

POSITIVT ANVÄNDANDE:

Sammanlagt sju respondenter kategoriserades som positiva och användande i frågan inom den yrkesförberedande gruppen. Viss spridning finns däremot inom kategorin. En del ansåg det som mycket bra medan andra beskrev att det bara fungerade i sammanhang där könet var okänt. Nedan presenteras fyra av de sju respondenternas svar i kategorin.

Y02: Jag tycker att det är jättebra med könsneutrala ord. Jag skriver och säger inte alltid dessa men försöker att använda speciellt *hen* när jag inte vet vilket kön personen jag skriver om har. Både för att vara könsneutral men också för att det är lättare att skriva 1 ord istället för han eller hon. En har jag inte börjat använda mig av ännu i alla fall.

Y04: *Hen* är bra i fall man inte vet könet och måste formulera sig.

Y09: Det är bra att det finns att välja på i olika sammanhang.

Y10: Lite blandade tankar, ibland är det ju inte relevant vilket kön personen i fråga har och då kan det vara bra att det finns könsneutrala ord. Jag har dock lite svårt för själva fenomenet hen då jag tycker att könen ändå på något vis tillhör identiteten. Jag använder mest hen då jag inte vet om det handlar om en man eller kvinna.

POSITIVT EJ ANVÄNDANDE:

Tre stycken föll inom kategorin som positiva i sin inställning men inte användande. Därmed presenteras alla elevsvar nedan. Svaren beskriver att de fungerar ibland men kan undanhålla information samt att de av vana inte använder de i dagsläget.

Y01: Dom fungerar i vissa meningar men i andra undanhåller dom information.

Y07: Jag tycker det är ett bra koncept men jag skulle inte kunna lära mig att säga de.

Y08: Det är inga ord som jag använder mig av men skulle välja "en" framför "hen". Jag har inget emot att säga han/hon eller kanske "den". Men till stor del handlar detta om vana. Skulle man från början vara lärd att säga hen så skulle han/hon vara konstigt.

NEUTRALA:

Sex stycken elevsvar var neutrala i sin inställning. Där finns svar från att de inte funderat på frågan eller att de inte känner sig särskilt insatta. Nedan kan vi läsa fyra elevsvar i kategorin.

Y14: Inte så insatt.

Y15: Tycker det är överflödigt. Mår personen i fråga bättre av att kalla sig hen så får den göra det.

Y16: Det är väl bra i vissa situationer men tycker det är lite konstigt. Bra ord att ha men skapar mycket problem i vårt samhälle.

Y12: Jag bryr mig inte.

NEGATIVA:

Den övervägande delen av respondenterna för den yrkesförberedande gruppen hade en negativ inställning till de könsneutrala orden. 26 stycken föll inom denna kategori. Bland elevsvaren finns flera beskrivningar av orden som onödiga, skit samt att orden känns påhittade. Nedan presenteras endast fyra av de 26 svaren och för vidare fördjupning finns alla respondenters svar sammanställda i bilaga 2.

Y17: Om det är en transgender som vill vara kvinna fast född som man då är du kvinna. Det finns inge hen.

Y41: Blir i vissa fall väldigt löjligt att det uppfattas som kränkande att säga han/hon.

Y42: Tycker det är genuint struntprat och att kvinnans roll inte förbättras pga detta.

Y26: Känns som ett feministiskt påhitt.

5.8.3 Sammanfattning fråga 8

Tabell 8. Fråga 8.

Fråga 8	Studieförberedande	Yrkesförberedande	Båda inriktningarna
Positivt användande	32% (16st.)	14% (7st.)	23% (23st.)
Positivt ej användande	24% (12st.)	6% (3st.)	15% (15st.)
Neutrala	8% (4st.)	12% (6st.)	10% (10st.)
Negativa	24% (12st.)	52% (26st.)	38% (38st.)
Ej ifyllda	12% (6st.)	16% (8st.)	14% (14st.)
Summa	100% (50st.)	100% (50st.)	100% (100st.)

Den övergripande inställningen av den öppna frågan är att eleverna i den studieförberedande gruppen hade en positiv inställning till könsneutrala ord. Majoriteten av de unika elevsvaren beskrev att de ansåg att det var bra att orden finns samt att det fyller en funktion i samhället

men att det själva i dagsläget på grund av inlärd vana inte alltid använde dem. Orden användes mest när könet var okänt. Det stod samtidigt att finna andra elevsvar som beskrev orden som onödiga och överdrivna också. Sex stycken av enkäterna hade inte fyllt i något svar på fråga åtta och går därmed inte att avläsa och sammanställa i kategorier utan får stå i en egen kategori: *ej ifyllda*.

Den yrkesförberedande gruppen i fråga 8 hade likt den studieförberedande också olika åsikter. Det går däremot att urskilja att övervägande del av elevsvaren anser könsneutrala ord som påhitt, onödiga samt konstiga för att göra en övergripande beskrivning (se bilaga 2). Dessutom används i en del elevsvar ett hårt språkbruk där svordomar används för att understryka hur onödiga dessa ord är och att de försvårar förståelsen samt inte löser några problem. Andra beskrivningar var att det enbart finns *han* eller *hon* och att det borde förbli så. Det fanns också blanka elevsvar samt ”Jag vet inte” och ”Bryr mig inte” i den neutrala kategorin. I den positivt ej användande kategorin beskrivs att det är bra att könsneutrala ord finns men att de på grund av vana inte väljer att uttrycka sig så i sitt skriftspråk. Alternativt att *hen* kan användas när personens kön är okänt föll därmed inom kategorin positivt användande. Åtta stycken av svaren var *ej ifyllda* och gick därmed inte att räkna med i denna sammanställning.

Sammantaget var det 32 % (16 st.) studieförberedande och 14 % (7 st.) yrkesförberedande som var positiva i inställningen och användande av könsneutrala pronomen (hen och en) i utvalda fall. 24 % (12 st.) från de studieförberedande och 6 % (3 st.) från de yrkesförberedande hade en öppen inställning men använde de inte. I många fall på grund av inlärd vana. Här ses en skillnad där många fler respondenter från den studieförberedande inriktningen hade en positiv syn i frågan till skillnad från den yrkesförberedande där ungefär hälften så många var positivt inställda. Mer exakt var det 24 % (12 st.) från den studieförberedande gruppen som var negativa i sin inställning och 52 % (26 st.) från den yrkesförberedande. I den neutrala kategorin finner vi 8 % (4 st.) från den studieförberedande inriktningen och 12 % (6 st.) från den yrkesförberedande.

5.9 Fråga 9 - 11

Fråga 9. Tror du att användandet av könsneutrala ord kommer att öka i framtiden? (Ja, nej, vet inte).

Tabell 9. Fråga 9.

Fråga 9	Studieförberedande	Yrkesförberedande	Båda inriktningarna
JA	66% (33st.)	44% (22st.)	55% (55st.)
NEJ	16% (8st.)	28% (14st.)	22% (22st.)
VET INTE	18% (9st.)	24% (12st.)	21% (21st.)
Oläsbara	0% (0st.)	4% (2st.)	2% (2st.)
Summa	100% (50st.)	100% (50st.)	100% (100st.)

På fråga 9 skiljer sig svaren åt mellan de olika grupperna. De studieförberedande respondenterna trodde i större utsträckning att könsneutrala ord kommer att öka i framtiden. 66 % vilket motsvarar 33 stycken studieförberedande och 44 % vilket motsvarar 22 stycken yrkesförberedande trodde på en ökning av orden. 16 % (8 st.) av de studieförberedande trodde inte att de skulle öka och 28 % (14 st.) av de yrkesförberedande. 18 % (9 st.) studieförberedande och 24 % (12 st.) yrkesförberedande svarade *VET INTE* och 4 % (2 st.) av enkäterna inom den yrkesförberedande gruppen var oläsbara.

Alla sammanställa respondenters svarsalternativ för fråga nio visar att 55 % (55 st.), trodde på en ökning av könsneutrala ord i framtiden och 22 % (22 st.) trodde inte. 21 % (21 st.) svarade *VET EJ* och 2 % (2 st.) var oläsbara.

Fråga 10. Gör du ibland ett medvetet val att använda könsneutrala ord såsom hen och en (inte han/hon) när du inte vet vilket kön personen du skriver om har? (Ja, nej).

Tabell 10. Fråga 10.

Fråga 10	Studieförberedande	Yrkesförberedande	Båda inriktningarna
JA	62% (31st.)	28% (14st.)	45% (45st.)
NEJ	34% (17st.)	72% (36st.)	53% (53st.)
OLÄSBART	4% (2st.)	0% (0st.)	2% (2st.)
Summa	100% (50st.)	100% (50st.)	100% (100st.)

Fråga 10 efterfrågade elevernas egna medvetna val att använda sig av könsneutrala pronomen såsom *hen* när de inte vet vilket kön personen de skall skriva om har. Svaren skiljer sig åt mellan de olika programmen och hela 62 % (31 st.) av de studieförberedande respondenterna gjorde medvetna val att då använda könsneutrala ord medan endast 28 % (14 st.) av de yrkesförberedande respondenterna gjorde det. Av den studieförberedande kategorin svarade 34 % (17 st.) att de inte valde att göra medvetna val i frågan och så många som 72 % (36 st.) av de yrkesförberedande. 4 % vilket motsvarar 2 stycken av de studieförberedande enkäterna gick inte att avläsa.

I sammanvägningen av alla respondenter i fråga 10 var flest svar *NEJ* (53 %, 53 st.) men följdes relativt tätt av svarsalternativet *JA* (45 %, 5 st.). 2 % vilket motsvarar 2 stycken av enkäterna gick inte att avläsa i undersökningen.

Fråga 11. Gör du ibland ett medvetet val att använda könsneutrala ord även om du vet vilket kön du skriver om? (Ja, nej).

Tabell 11. Fråga 11.

Fråga 11	Studieförberedande	Yrkesförberedande	Båda inriktningarna
JA	6% (3st.)	6% (3st.)	6% (6st.)
NEJ	94% (47st.)	94% (47st.)	94% (94st.)
OLÄSBART	0% (0st.)	0% (0st.)	0% (0st.)
Summa	100% (50st.)	100% (50st.)	100% (100st.)

Fråga 11 efterfrågade elevernas medvetna val av könsneutrala pronomen om könet på personen de skall skriva om är känt. Svaret på frågan blev helt samfälligt grupperna emellan. 6 % (6 st.) svarade att de ändå använde sig av könsneutrala pronomen medan övervägande delen svarade *NEJ* (94 %, 94 st.) och att de då inte skulle skriva könsneutralt om könet på personen i fråga var känt.

5.10 Sammanfattade resultat

Studiens syfte var att undersöka gymnasieelevers inställning till könsneutrala pronomen med fokus på *hen* och *en* för att också undersöka om det finns någon skillnad mellan

studieförberedande och yrkesförberedande program samt om de gör genusmedvetna val att skriva könsneutrala pronomen i text. Syftet med studien preciserades i tre frågeställningar:

- Vad har eleverna för inställning/attityd till könsneutrala pronomen?
- Gör gymnasieelever genusmedvetna val gällande användandet av *en* istället för *man* eller *hen* istället för *han* eller *hon* i sitt skriftspråk?
- Skiljer sig inställningen till och användandet av dessa könsneutrala pronomen mellan studieförberedande respektive yrkesförberedande program?

Sammanfattningsvis är det en mycket liten skillnad mellan studieförberedande och yrkesförberedande program och deras användande av könsneutrala pronomen. Enkätundersökningen pekar på att alla sammanslagna elever i stort har ett likadant användande. Övervägande delen av eleverna, oavsett programtillhörighet, väljer att skriva *han* eller *hon* men också *man* före *en*. Det gamla könsneutrala ordet *den* från 1800-talet används också mer bland eleverna än de nykonstruerade *hen*.

Det som skiljer programtillhörigheterna mer åt är inställningen och attityden till könsneutrala pronomen. De studieförberedande programmen beskrev visserligen att de inte alltid använde könsneutrala pronomen men gav samtidigt beskrivningar om att detta kan bero inlärda vana. Deras egna utredande svar på fråga 8 beskrev också att de trots deras inte särskilt frekventa användande av orden ändå såg deras funktion och menade att de var bra att de fanns. Vid sidan av denna inställning fanns däremot också inställningen även hos den studieförberedande kategorin att orden är onödiga och att det finns viktigare saker att lägga energi på. Det var dock fler elever som ansåg att orden fyllde en bra funktion.

En del av den yrkesförberedande inriktningen hade likt den studieförberedande en inställning som talade för att deras inte särskilt frekventa användande av orden kunde bero på vana. De beskrev också att orden fyllde en funktion i samhället. Den absolut övervägande delen ansåg dock till skillnad från den studieförberedande inriktningen att det var onödigt och något de aldrig använde sig av eller skulle börja göra.

På frågan om eleverna gör genusmedvetna val att skriva könsneutralt skiljer sig lite åt mellan programtillhörigheterna. Fler studieförberedande respondenter skulle välja att skriva *hen* om könet inte var preciserat än yrkesförberedande respondenter. Däremot svarade grupperna sammanslaget exakt lika på frågan om de gjorde medvetna val även om könet var preciserat. Då svarade majoriteten av alla respondenter att de inte skulle skriva könsneutralt om könet var känt.

6. Diskussion

6.1 Elevernas attityd och användande av *hen* i enkäten

Användandet av dubbla pronomen, *han och hon*, användes inom riksdagen då ett mer könsneutralt språkbruk efterfrågades för att det skapade fler associationer till kvinnor (Språknämnden, 2004). När ordet *hen* kom beskrevs det som ett bra alternativ till att samordna *han* och *hon*. Senare kom det även att användas då könet var okänt eller för att undvika tvådelad köns kategorisering (Ledin, 2013, s. 145).

Resultatet av denna studie från frågorna 1-4 rörande *hen* visar att alla de deltagande eleverna i stort anser att *hen* är ett fungerande pronomen för att samordna *han* och *hon* då könet är okänt. Däremot var det få elever som ansåg att det fungerar även när könet är känt av alla respondenter sammantaget. Detta kan förstås utifrån gamla invanda mönster som beror på upprepningar av kategoriseringar som till slut blir naturliga (Wojhan, 2015, s. 18). Exempelvis upprepningar av tvådelad köns kategorisering vilket kan leda till att *han* eller *hon* blir det normala.

Studiens resultat för fråga 4 visar också att *hen* enligt båda grupperna sammanslaget ansåg att *hen* fungerande i sammanhang där brandman och sjuksköterska omnämns utan vidare könsbestämning än att de är typiskt mansdominerade respektive kvinnodominerande yrken. Det var samtidigt relativt höga antal som ansåg att *hen* inte fungerande i några alternativ vilket var 48 % (48 st.) av alla sammanslagna respondenter. Trots att respondenterna i denna studie i störst utsträckning endast väljer att skriva könsneutralt då könet är okänt likt det gjordes förr (Magnusson, 2014) tyder fråga 4 på att eleverna funderar över när *hen* är ett fungerande pronomen. *Hen* fungerande i stort enligt respondenterna också i meningar rörande transsexualitet, exempelvis i alternativet om *Börje*.

Fråga 4 är den fråga som berör användandet och attityderna till *hen* som skiljer programtillhörigheterna åt. På de tidigare frågorna (1-3) svarade eleverna likadant oavsett tillhörighet. Resultatet för frågan visar att eleverna från den studieförberedande inriktningen anser att *hen* fungerar i fler alternativ än den yrkesförberedande inriktningen gör. Endast 12 stycken av de studieförberedande eleverna ansåg att det inte fungerade i något alternativ medan så många som 21 stycken från den yrkesförberedande. Detta tyder på en mer negativ inställning hos de yrkesförberedande och en mer positiv inställning hos de

studieförberedande. Att attityden skiljer sig åt mellan tillhörigheterna kan ha att göra med att språket har en social signifikans där yrkesförberedande elever till skillnad från de studieförberedande har växt upp eller umgås med personer som har en mer negativ inställning till *hen* och att en negativ attityd därmed socialiseras över till den yrkesförberedande gruppen (Nordberg, 2013, s. 25). På så vis skulle studieförberedande och yrkesförberedande elever tillhöra olika sociala grupper (Bijvoet, 2013, s. 124-125). Detta skulle kunna sammankopplas med den kognitiva komponenten som därmed bygger på erfarenheter och vad auktoriteter förmedlar som sedan bidrar till attityden i den känslomässiga komponenten och vidare till att den negativa attityden blir till handling i den konativa komponenten med start i föräldrar och uppväxt som auktoriteter (Bijvoet, 2013, s. 124-125).

Fråga 7 undersökte användandet av andra könsneutrala pronomen tillsammans med *hen* och visade att allra flest respondenter av båda inriktningarna sammanslagna (45 %, 45 st.) väljer att uttrycka sig med *den* eller med *han eller hon* (41 %, 41 st.). Detta är inte särskilt förvånande med tanke på att det sedan 1500-talet är vanligt att skriva *den* för att vara könsneutral för sedan under 1800-talet skifta till *han eller hon* för att variera språket (Teleman, 2003, s. 140-141). *Vederbörande* var det inte särskilt många som valde att skriva i fråga 7 vilket är förståeligt med bakgrunden att ordet visserligen är väletablerat och fungerande i sammanhanget men att det samtidigt sammankopplas med att striktare skriftspråk (Svenska språknämnden, 2005, s. 78). Därmed kan *vederbörande* för gymnasieelever kännas för avancerat för att skriva vilket mynnar ut i att det väljer något av de mindre formella sätten att uttrycka sig på.

Milles (2007) beskrev i debatten att hon trodde att ordet *hen* kan få svårt att få ordentligt fäste vid sidan av Svenska språknämnden som förutspådde samma sak (Grönblad, 2007). Trots detta tycks ordet ha fått ett relativt etablerat fäste hos den studieförberedande gruppen i denna studie. Övervägande del av de studieförberedande respondenterna hade en positiv syn där också många valde att använda det då könet var okänt. Alla deltagande respondenter oavsett programtillhörighet var också väl bekanta med *hen*.

6.2 Elevernas attityd och användande av *en* i enkäten

Fråga 5 och 6 undersöker användandet av *en* istället för *man* och visar enhälligt att respondenterna oavsett grupp tillhörighet inte väljer att skriva *en* istället för *man*. *Man*

beskrivs vara en av svenskans mest vanliga ord vilket kan vara en anledning till dess svårighet att få ordentligt fäste (Dahl, 2013). *En* var inte lika väletablerat som *hen* i denna studie vilket överensstämmer med det språknämnden och Milles (2007) trodde om *hen*. Endast en elev från den studieförberedande gruppen beskrev att det är bra att skriva både *hen* och *en* när könet är okänt för att vara könsneutral i den öppna frågan (fråga 8).

I Cederskogs artikel (2013) beskrivs att om *hen* kan få ett uppsving så kan också *en* få det. Denna studie pekar på att *en* ännu inte fått ett uppsving eller ett etablerat fäste hos respondenterna och de gör inte genusmedvetna val i frågan som unga i Cederskogs (2013) artikel. Detta kan förstås med bakgrunden att *man* redan beskrivs som könsneutralt i bemärkelsen att det redan avser såväl män som kvinnor och att eleverna därför inte ser funktionen (Svenska språknämnden, 2005, s. 77). Detta kan i sin tur kopplas samman med att elevernas konnotation är att *man* redan är könsneutralt enligt deras mening (Bolander, 2012, s. 38). Fråga 8 styrker detta där elevsvar beskrivit:

S03: *Hen* – är bra och användbart i odefinierliga situationer. *En* – säger man aldrig, och är onödig.

S27: *Hen* har jag inget problem med. Jag använder det bara inte så ofta. När det kommer till *en* istället för *man* så tycker jag det låter konstigt och kanske lite onödigt eftersom det redan är könsneutralt. Och det är mer baserat på ”människa”.

S14: Kan förstå att vissa vill bli kallade för *hen* istället för *han* eller *hon* men ordet *man* anser jag är könsneutralt och de låter bättre än *en*.

Att exempelvis *han* eller *hon*-kategoriseringar är så naturaliserade att de sällan ses som ett problem överensstämmer med elevernas svar i fråga 9-11 (Wojhan, 2015, s. 20). Alla respondenters sammanvägda svarsalternativ visar att 94 % (94 st.) inte skulle skriva könsneutralt om personens kön var preciserat vilket kan appliceras på såväl *hen* som *en*. Detta kan ha att göra med Wojhans beskrivningar om att de båda orden *han/hon* och *man* är så etablerade och neutraliserade i vårt språk att eleverna har något svårt att se deras verkliga funktion och får därmed inte in ett kontinuerligt användande av dem som beskrivits ovan. Detta går att återknyta till de unika elevsvaren om *en* som beskriver att det redan är

könsneutralt trots att det dess historiska bakgrund härstammar från substantivet *en man* (Milles, 2008, s. 55-56).

Attityden till användandet av *en* skiljer sig inte mellan den studieförberedande och yrkesförberedande inriktningen. De enda skillnaderna har att göra med *oläsbara* svar i den studieförberedande inriktningen. Det skulle till skillnad från attityden till *hen* i studien gå att göra sammanfattningen att gymnasieleverna i denna fråga tillhör samma samhällsgrupp som tillsammans bildar gymnasielever och inte studieförberedande respektive yrkesförberedande. De tre attitydskomponenterna pekar därmed på att eleverna genom liknande social signifikans tagit del av lika eller liknande attityder till *en* från auktoriteter och erfarenheter i den kognitiva komponenten. Denna har sedan föranlett till den känslomässiga evaluativa/affektiva komponenten som sedan skapat den konativa komponenten som berör elevernas handling i frågan och som nu speglar sig i deras svar i enkäten (Bijvoet, 2013, s. 124-125 & Einarsson, 2009, s. 218).

6.3 Medvetna val-diskussion

På fråga 9 om eleverna tror att könsneutrala ord kommer att öka i framtiden svarar 55 % *JA* av alla respondenter sammanslaget. Detta kan vara ett första steg för båda begreppen att få ytterligare fäste och att en positiv inställning småningom ökar då eleverna i framtiden kommer vara inställda på en ökning av ett könsneutralt språkbruk. På så vis kan könsneutrala ord få ett ännu kraftigare genomslag vilket diskuteras i Grönblads artikel (2007) trots att invanda mönster (Hedlund et al. 2007, s. 29-31) och historiska bakgrunder fortfarande finns (Teleman, 2003, s. 140). Detta kan sammankopplas med att språket förändras genom språkbrukarna som skapar sig nya uttryck och sätt att använda språket som vi anser oss behöva (Bolander, 2012, s. 16). Såväl debatten som en del av elevsvaren i studien visar att språket behöver könsneutrala uttryck.

Mellan den studieförberedande och yrkesförberedande inriktningen vad gäller genusmedvetna val i fråga 10 skiljer sig grupperna något åt. I den studieförberedande inriktningen svarade 62 % att de ibland gjorde medvetna val att skriva *hen* eller *en* istället för *han/hon/man* när de inte visste vilket kön personen de skulle skriva om hade. I den yrkesförberedande inriktningen var det bara 28 % som svarade att de då kunde använda *hen* eller *en* istället för *han/hon/man*. Detta tyder på en större negativitet hos yrkesförberedande respondenter i frågan och en större

positivitet hos studieförberedande. Nordberg beskriver att detta har att göra med att språkbruket kan variera hos olika grupper i samhället (Nordberg, 2013, s. 25).

6.4 Informanternas egna tankar om *hen*

Fråga 8 var en öppen fråga där eleverna fritt kunde tycka till om de könsneutrala pronomenen *hen* och *en*. Trots att båda orden efterfrågades fokuserade absolut flest elever på *hen*. Därför kommer diskussionen av frågan nedan att till största del handla om *hen* då det var där eleverna själva lade fokus. Ovan har det diskuterats att *hen* till skillnad från *en* i denna studie hos eleverna har ett mer etablerat fäste vilket inte gör det särskilt förvånande att eleverna i stort valde att fokusera på *hen* i den öppna frågan. I ovanstående kapitel, 6.2 Elevernas attityd och användande av *en* i enkäten, lyfts däremot elevsvar som berörde även *en* i fråga 8.

I svaren för fråga 8 finns elevsvar från båda grupperna om att människor endast kan vara det ena eller det andra könet. *Hen* beskrivs på så vis som ett onödigt ord. Wojahn beskriver i sin doktorsavhandling att ”diskursiva upprepningar av vissa kategoriseringar kan leda till att dessa med tiden uppfattas som naturliga, stabila och oföränderliga”(Wojahn, 2015, s. 18). Denna attityd kan ha sin grund i historiska fenomen som sedan följt med till föräldrar, kompisar, skola och massmedier vilket i sin tur bidragit till denna negativa attityd (Bijvoets, 2013, s. 126). Den negativa attityden tillhör den kognitiva attitydskomponenten då den berör auktoriteter vilket såväl skola, föräldrar som massmedier är (Bijvoet, 2013, s. 125).

Elmeroth beskriver (2012) att det är normer i samhället men också språket som används som hjälper till att upprätthålla olika könsroller. Att människors användande av språket påverkar synen på kön går att sammankoppla med elevernas beskrivningar om att de på grund av invanda mönster inte använder könsneutrala ord. Däremot påvisar de studieförberedande eleverna att de funderar på ordens funktion samt betydelse och att de trots invanda mönster i utvalda sammanhang som när könet är okänt ändå använder sig av könsneutrala pronomen. Även om de inte använder dem i exakt alla sammanhang. Elevernas beskrivningar om att de på grund av inlärd vana att skriva *han*, *hon* eller *man* istället för *hen* eller *en* samstämmer med Wojahns (2015) beskrivningar om att systematiska upprepningar bidrar till det naturliga och stabila. Det stämmer också överens med Bijvoets (2013, s 226-127) redogörelse för att attitydsförmedlingen inte är medfödd utan socialiseras fram.

De olika programtillhörigheterna visar i fråga 8 på samma inställning i frågan som till *hen*. Den studieförberedande inriktningen visade en mer positiv inställning till de könsneutrala pronomenen *hen* och *en* till skillnad från den yrkesförberedande som till övervägande del visade en negativ inställning.

Den positiva respektive negativa attityden hos de studieförberedande och yrkesförberedande programtillhörigheterna härstammar från de olika attitydskomponenterna kognitiv, evaluativ/affektiv och konativ. Upprepningar av kategoriseringar (Wojahn, 2015, s. 18) bidrar i den kognitiva komponenten som kommer från erfarenheter och auktoriteter som skola och föräldrar är. Där kan elevernas erfarenheter från såväl uppväxten och dess auktoriteter som från skolan där de exempelvis av lärare lärt sig att skriva *han/hon* respektive *man*. Att som Wojahn (2015) beskriver bli matat med kategoriseringar gör att dessa med tiden blir det normala och oföränderliga och skapar sedan den evaluativa/affektiva (känslomässiga) komponenten vilket blir elevernas attityd till det språkliga fenomenet i fråga. Till sist bidrar de två ovanstående attitydskomponenterna till den konativa komponenten som blir elevernas handling i frågan om könsneutrala pronomen och hur de då väljer att använda eller inte använda orden (Einarsson, 2009, s. 218).

Då de studieförberedande eleverna i större utsträckning har en positiv inställning till de könsneutrala pronomenen än de yrkesförberedande tyder det på att eleverna av auktoriteter i sin sociala grupp i den kognitiva komponenten växer upp med olika kategoriseringar. Kanske skiljer sig behandlingen och diskussionerna i undervisningen om ett könsneutralt språkbruk mellan studieförberedande och yrkesförberedande program vilket bidrar till olika attityd. Kanske har de växt upp i olika miljöer där de studieförberedande elevernas föräldrar eller andra viktiga vuxna i omgivningen varit mer vana vid könsneutrala pronomen än de yrkesförberedande. Einarsson (2009) beskriver att attityder socialiseras över redan under barndomen där föräldrarna spelar en betydande roll. Barn identifierar sig med och imiterar sina föräldrar berättar han vidare. I den medvetna delen av föräldrarnas uppfostran hänvisar de öppet till egna föreställningar för att få barnen att tänka, värdera och handla på samma sätt som dem (2009, s. 219).

Störst inverkan på deras inställning verkar socialiseringen av attityden ha. Detta då de inom båda grupperna ständigt återkommer till inlärd vana som då kan ha följt med från äldre tider. Den affektiva/evaluativa (känslomässiga) komponenten urskiljs då respondenternas åsikter i

många och mycket speglar sig i känslomässiga föreställningar till könsneutrala pronomen som positiva, neutrala och avvisande. Exempelvis beskriver de yrkesförberedande eleverna i den negativa kategorin könsneutrala pronomen som feministiskt påhitt men också som att de inte hjälper någon eller något jämställdhetsarbete men också att det finns viktigare saker att fokusera på. Däremot har ett köns neutralt språkbruk efterfrågats i lagtext och debatten har belyst att jämställdhetsarbetet kan ske på flera plan parallellt vilket pekar på att detta är elevernas egna känslomässiga inställningar som inte alltid grundar sig på bakomliggande fakta (Cederskog, 2013).

Eleverna behöver nödvändigtvis inte uttrycka en diskriminerande syn på grund av deras negativa inställning/attityd till könsneutrala pronomen. Däremot berättar Wojahn (2015, s. 21) att språket och dess diskurs däremot omedvetet kan skicka ut diskriminerande signaler vid användandet eller inte användandet av språket. Elevsvar om att det bara finns två kön skulle kunna kännas diskriminerande då alla människor inte känner någon könstillhörighet. Elevernas beskrivningar om att det bara finns två kön och inte ett tredje kan förstås med Hedlunds et.al (2007, s. 30) beskrivning om att köns kategoriseringar är mycket viktiga för människan för att kunna relatera till varandra. Att människan gärna vill placera in sina medmänniskor i två kön kan göra att respondenterna i studien tycker att det blir förvirrande av att skriva *hen* då de är vana vid att kategorisera människor i män och kvinnor. Det kan också relateras till att tvetydiga kroppar hos människor har låg toleransnivå idag vilket Hedlund et al. beskriver (2007, s. 30) men också att det har med invandra mönster från historien att göra (Teleman, 2003, s. 140-141).

6.5 Sammanfattande slutsats

I studien kan vi se en skillnad mellan olika ungdomsgruppers användande av könsneutrala pronomen och i denna studie mellan studieförberedande och yrkesförberedande program på gymnasiet. Detta skulle kunna visa på att samhället i framtiden i universitetsvärlden kommer se mer av ett köns neutralt språkbruk. I yrken som följer de yrkesförberedande eleverna skulle ett köns neutralt språkbruk istället kunna möta motstånd. Läroplanen beskriver vikten av öppna diskussioner och samtal i undervisningen (Skolverket, 2011, s. 5). Likadana diskussioner i undervisningen oavsett programtillhörighet om ett köns neutralt språkbruk skulle kunna lyfta och motverka olikheter mellan dessa sociala grupper inom gymnasieskolan som sedan följer med ut i arbetslivet och skapar en attitydsklyfta till könsneutrala pronomen i samhället.

Litteraturförteckning

Bijvoet, Ellen (2013) *Språkattityder*, Sundgren, Eva (red.) *Sociolingvistik*. Stockholm, Liber AB.

Bolander, Maria (2012), *Funktionell svensk grammatik*, Stockholm, Liber AB.

Butler, Judith (1999) *Genustrubbel – Feminism och identitetens subversion*, Göteborg, Diadalos.

Edlund, Ann-Catrine, Erson, Eva & Milles, Karin (2007) *Språk och kön*, Stockholm, Norstedts Akademiska Förlag.

Einarsson, Jan (2009) *Språksociologi*, Lund, Studentlitteratur AB.

Elmeroth, Elisabeth (2012) *Normkritiska perspektiv – i skolans likabehandlingsarbete*, Lund, Studentlitteratur AB.

Gunnarsdotter, Grönberg, Anna (2013) *Ungdomsspråk*. Sundgren, Eva (red.) *Sociolingvistik*, Stockholm, Liber AB.

Hartman, Jan (1998), *Vetenskapligt tänkande – Från kunskapsteori till metodteori*, Lund, Studentlitteratur AB.

Josephson, Olle (2004), *”ju” ifrågasatta självklarheter om svenskan, engelskan och alla andra språk i Sverige*, Stockholm, Svenska språknämnden och Norstedts Ordbok.

Milles, Karin (2008). *Jämställt språk: en handbok i att skriva och tala jämställt*. 1. uppl. Stockholm, Norstedts Akademiska Förlag.

Norrby, Catrin & Nilsson, Jenny (2015) *Enkät*. Sally Boyd & Stina Ericsson, *Sociolingvistik i praktiken*, Lund, Studentlitteratur AB.

Nordberg, Bengt (2013) *Vad är sociolingvistik?* Sundgren, Eva (red.), *Sociolingvistik*. Stockholm, Liber AB.

Skolverket (2011) *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskolan 2011*. Västerås, Edita.

Svenska språknämnden (2005), *Språkriktighetsboken*, Stockholm, Norstedts Akademiska Förlag.

Teleman, Ulf (2003), *Tradis och funkis – svensk språkvård och språkpolitik efter 1800*, Köpenhamn, Svenska språknämnden och Norstedts Ordbok.

Uppsatser och avhandlingar

Hagel, AnnChristin (2014) *Varthän bär hen? – Om bruk av och attityder till könsneutrala pronomen*, Luleå tekniska universitet.

Henriksson, Anneli (2010) *Normativt uppror – Bruk av och attityder till hen som könsneutralt pronomen*, Stockholms Universitet.

Veronica Gustafsson (2014) *Hen såg han – En studie om elevers medvetenhet och bruk om personliga pronomen i gymnasieskolan, samt deras syn på språkvård*, Karlstad Universitet.

Wojahn, Daniel (2015) *Språkaktivism – Diskussioner om feministiska språkförändringar i Sverige från 1960-talet till 2015*, Uppsala universitet

Artiklar/Internet

Anders (Publicerad 2017-03-08) Språktidningen, Hen allt vanligare under 2016, <http://spraktidningen.se/tags/hen>, Hämtad: 2017-04-03.

Cederskog, Georg (Publicerad 2013-04-03) Dagens nyheter, Ordet man blir en i kampen för jämlikhet, <http://www.dn.se/kultur-noje/ordet-man-blir-en-i-kampen-for-jamlikhet/> Hämtad: 2017-04-03.

Dahl, Östen (Publicerad: 2013-01-19) Är man påväg ut, <http://lingvistbloggen.ling.su.se/?p=2186>, Hämtad 2017-04-28.

Grönblad, Fatima (Publicerad: 2007-12) Hen kan fylla språklig lucka, <http://spraktidningen.se/artiklar/2007/11/hen-kan-fylla-spraklig-lucka>, Hämtad 2017-04-20).

Jobin, Bettina (2004), Språknamnden, Svenskan är inte könsneutral, http://www.spraknamnden.se/sprakvard/innehallsforteckning/4_04/svenskan_inte_konsneutral.htm , Hämtad 2017-04-04.

Ledin, Per & Lyngfelt, Benjamin (2013), Olika *hen*-syn, Om bruket av *hen* i bloggar, tidningstexter och studentuppsatser, http://svenska.gu.se/digitalAssets/1471/1471447_141_ledin-lyngfelt.pdf, Hämtad 2017-06-12.

Magnusson, Örjan (Publicerad 2014-07-29) Hen med i akademiens ordlista, <https://www.svt.se/kultur/hen-med-i-akademins-ordlista>, Hämtad 2017-04-20.

Språkochfolkminnen (Institutet för folk och språkminnen), (Publicerad: 2014-03-24) Hen inte bara ett verktyg för jämställdhet, <http://www.sprakochfolkminnen.se/om-oss/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/nyheter-2014/2014-03-24-hen-inte-bara-ett-verktyg-for-jamstallldhet.html>, Hämtad 2017-04-20).

Tabellförteckning

<i>Tabell 1. Fråga 1.</i>	19
<i>Tabell 2. Fråga 2.</i>	20
<i>Tabell 3. Fråga 3.</i>	21
<i>Tabell 4. Fråga 4.</i>	22
<i>Tabell 5. Fråga 5.</i>	24
<i>Tabell 6. Fråga 6.</i>	25
Tabell 7. Fråga 7.	26
Tabell 8. Fråga 8.	31
Tabell 9. Fråga 9.	33
<i>Tabell 10. Fråga 10.</i>	33
<i>Tabell 11. Fråga 11.</i>	34

Bilaga 1

Elevers inställning till könsneutrala ord på gymnasiet

Jag går ett:

Studieförberedande program		Yrkesförberedande program	
----------------------------	--	---------------------------	--

1. Om du inte vet vilket kön personen du ska skriva om har, på vilket sätt skulle du formulera dig då?

<u>Han</u> eller <u>hon</u> springer till bussen.	
<u>Hen</u> springer till bussen.	

2. Om du vet att det är en kvinna som springer till bussen, hur skulle du skriva då?

<u>Hon</u> springer till bussen.	
<u>Hen</u> springer till bussen.	

3. Om du vet att det är en man som springer till bussen, hur skulle du skriva då?

<u>Hen</u> springer till bussen.	
<u>Han</u> springer till bussen.	

4. I vilka meningar nedan tycker du att det passar bra att skriva hen? Kryssa i!

Olof skriver ett tal till sin systers bröllop och <u>hen</u> tycker att det känns nervöst.	
Anna planerar en semesterresa till Maldiverna till hösten. <u>Hen</u> och vännen ska bara vila upp sig under de två semesterveckorna.	
Börje på jobbet har berättat att <u>hen</u> på fritiden	

klär sig i kvinnokläder och kallar sig då för Melissa.	
När barnet föds vill <u>hen</u> som föder barnet gärna ha stöd.	
Brandmannens sökare ringer mitt i natten. Hen rusar upp och tar på sig kläderna.	
På väg till jobbet som sjuksköterska hittar hen inte sina nycklar.	
I inga alternativ	

5. Hur skulle du skriva?

Så skriver <u>man</u> .	
Så skriver <u>en</u> .	

6. Hur skulle du skriva?

<u>En</u> borde börja spara pengar varje månad till en jorden-runt-resa.	
<u>Man</u> borde börja spara pengar varje månad till en jorden-runt-resa.	

7. Vilket av exemplen nedan skulle du skriva?

Om någon vill röka så får <u>hen</u> gå ut.	
Om någon vill röka så får <u>vederbörande</u> gå ut.	
Om någon vill röka så får <u>den</u> gå ut.	
Om någon vill röka så får <u>han eller hon</u> gå ut.	

8. Vad tycker du om de könsneutrala orden hen och en? Förklara!

.....

.....

.....

.....

.....

9. Tror du att användandet av könsneutrala ord kommer att öka i framtiden?

JA	
NEJ	
VET INTE	

10. Gör du ibland ett medvetet val att använda könsneutrala ord såsom hen och en (inte han/hon) när du inte vet vilket kön personen du skriver om har?

JA	
NEJ	

11. Gör du ibland ett medvetet val att använda könsneutrala ord även om du vet vilket kön du skriver om?

JA	
NEJ	

Tack för din medverkan!

Bilaga 2

S: Studieförberedande program

Y: Yrkesförberedande program

Fråga 8: Vad tycker du om de könsneutrala orden hen och en? Förklara!

Studieförberedande

POSITIVT EJ ANVÄNDANDE:

S01: Tycker att dem är bra men de är så pass nya så jag tror att en stor del av samhället inte har hunnit anpassa sig än, mig inkluderat. Men som sagt, de är bra och enligt mig borde dem användas oftare och mer naturligt.

S02: Bra men jag använder inte dom.

S04: Jag använder inte orden hen eller en men jag tycker att det är bra att dem finns om andra blir tryggare av det.

S05: Jag tycker det är bra att det finns könsneutrala ord men jag använder dem sällan själv.

S03: Hen – är bra och användbart i odefinierliga situationer. En – säger man aldrig, och är onödig.

S16: Jag tycker det är bra att könsneutrala orden finns dock är jag inte van att använda dom.

S17: Jag tycker att de är helt okej att använda. Dock är jag inte van vid att skriva de själv.

S18: Jag använder inte orden så ofta men känner ändå att det finns ett behov.

S22: Känns lite löjligt. Jag använder det väldigt sällan men jag är inte 100% anti. Om folk skulle må bättre av det så är det väl inte negativt.

S23: Jag tycker det är bra för att det ska vara jämställt. Men det är inget jag använder ofta, men det är bara för att jag lärt mig skriva hon och han.

S27: Hen har jag inget problem med. Jag använder det bara inte så ofta. När det kommer till en istället för man så tycker jag det låter konstigt och kanske lite onödigt eftersom det redan är könsneutralt. Och det är mer baserat på ”människa”.

S28: Konstigt men förstår att vissa vill ha det så för att dem inte känner sig som en hon/han.

POSITIVT ANVÄNDANDE:

S06: Hen är bra när man skriver mycket och istället för hon och han.

S07: Jag tycker att det är bra att de orden finns eftersom vissa kanske inte känner sig som en man eller kvinna och då är det bra att använda sig av hen/en.

S08: Använder dem när jag inte vet vilket kön personen har som jag pratar om.

S09: Jag tycker att det är ett bra och neutralt ord om man inte vet vilket kön man ska skriva för man vill inte vara nedstötande.

S10: Tycker att det kan vara användbart när det inte framgår vilket kön det är. I andra fall upplever jag det bara som förvirrande.

S11: Hen passar bra i sammanhang då personens kön är okänt eller inte har betydelse. En använder jag bara när det låter bra i en mening.

S12: Jag tycker att det är viktigt att de finns. Man använder orden mer sällan i språket idag men det är på bättringsvägen.

S13: Om man inte vet eller får reda på i texten man läser så tycker jag man ska skriva hen. Samt med en.

S14: Kan förstå att vissa vill bli kallade för hen istället för han eller hon men ordet man anser jag är könsneutralt och de låter bättre än en.

S15: Det är bra att det finns för de som är noggranna med sånt men jag tycker att det borde användas när du inte vet könet på personen.

S19: Jag tycker att de är bra för vi behöver bryta att män är normen. Ja, och för att det skall finnas ett alternativ för de som inte känner någon könstillhörighet.

S20: Jag tycker att könsneutrala ord kan vara till hjälp i texter osv, men tycker ej att de här används som tilltalsord. Jag skulle aldrig kalla min mor eller far för hen.

S21: Är bra om man inte vet kön på hen man skriver om.

S24: Om man ej vill vara i ett ”fack” så tycker jag att det är bra. Har inget emot det. Tycker alla kan få bli kallade vad dom vill.

S25: Det är bra att hen finns eftersom det är ett lätt sätt att säga han eller hon. Alla skulle dessutom förstå det. En tycker jag är onödigt att säga eftersom det egentligen inte blir någon skillnad i betydelsen.

S26: Jag tycker att de fungerar exakt lika bra som han/hon eller man alla förstår vad du menar om du använder dem.

NEUTRALA:

S30. Använder aldrig dessa.

S31: Inget speciellt. Vill folk använda de så spelar det ingen roll.

S32: inget jag direkt tänker på.

S33: Har inte så stor åsikt kring det. Vill någon bli kallad ”hen” blir den det. Men ja, har ingen speciell åsikt.

NEGATIVA:

S34: Det finns bara han och hon men den och det funkar lika bra tycker jag. Hen används på fel sätt.

S35: Lite överdrivet.

S36: Jag gillar dom inte då alla har ett bestämt kön sen födseln. Så jag tycker att man bara ska säga han eller hon.

S37: Tycker att man bör använda han och hon eller man. Eftersom det bara finns två kön.

S38: Använder inget av dom och kommer aldrig göra.

S39: Jag tycker att man säger han eller hon. Finns två kön så man behöver inget annat ord.

S40: Tycker det är onödigt då det är lättare att säga han eller hon annars använder man sig av ”du där”.

S41: Jag tycker man skriver han, hon eller den.

S42: Tycker de saknar funktion. De orden som redan finns fyller funktionen utmärkt. Könsneutrala ord orsakar bara oklarhet i texter. Om vi kollar på nr 4 så kan man omöjligt veta vilken av personerna texten reflekterar till. Är det Olof som är nervös eller hans syster? De e oklart.

S43: Jag gillar personligen inte ordet hen utan tycker att det är bättre om man skriver han eller hon.

S29: Jag ser inte riktigt poängen när man lika gärna kan skriva han eller hon. Om könet är okänt så kan jag ändå kanske gå med på det. Annars så tar det bara bort information ifrån meningen. Om någon skulle identifiera sig som hen (tex Börje på sidan innan) så handlar det mer om respekt. I allmänhet så tycker jag att hen inte är något som bör stanna.

S44: Tycker det är överdrivet, antingen är man kille eller tjej. Man har ett kön.

S45-50: Ej ifyllda.

Fråga 8: Vad tycker du om de könsneutrala orden hen och en? Förklara!

Yrkesförberedande

POSITIVT EJ ANVÄNDANDE:

Y01: Dom fungerar i vissa meningar men i andra undanhåller dom information.

Y07: Jag tycker det är ett bra koncept men jag skulle inte kunna lära mig att säga de.

Y08: Det är inga ord som jag använder mig av men skulle välja ”en” framför ”hen”. Jag har inget emot att säga han/hon eller kanske ”den”. Men till stor del handlar detta om vana. Skulle man från början vara lärd att säga hen så skulle han/hon vara konstigt.

POSITIVT ANVÄNDANDE:

Y02: Jag tycker att det är jättebra med könsneutrala ord. Jag skriver och säger inte alltid dessa men försöker att använda speciellt hen när jag inte vet vilket kön personen jag skriver om har. Både för att vara könsneutral men också för att det är lättare att skriva 1 ord istället för han eller hon. En har jag inte börjat använda mig av ännu i alla fall.

Y03: Hen är bra om man inte vet könet.

Y04: Hen är bra i fall man inte vet könet och måste formulera sig.

Y05: Jag tycker dessa orden bara funkar när man inte vet vilket kön personen har.

Y06: Hen ordet är helt OK, men ”en” vet jag inte.

Y09: Det är bra att det finns att välja på i olika sammanhang.

Y10: Lite blandade tankar, ibland är det ju inte relevant vilket kön personen i fråga har och då kan det vara bra att det finns könsneutrala ord. Jag har dock lite svårt för själva fenomenet hen då jag tycker att könen ändå på något vis tillhör identiteten. Jag använder mest hen då jag inte vet om det handlar om en man eller kvinna.

NEUTRALA:

Y11: Jag tycker det skulle varit bättre ord och det skulle vara bättre om alla använde könsneutrala ord. Däremot skulle det vara svårt att vänja sig av med dem gamla orden ”man” till exempel som används väldigt ofta utan att ens tänka på att det är just ordet ”man”.

Y12: Jag bryr mig inte.

Y13: Jag tror de kommer försvinna i framtiden.

Y14: Inte så insatt.

Y15: Tycker det är överflödigt. Mår personen i fråga bättre av att kalla sig hen så får den göra det.

Y16: Det är väl bra i vissa situationer men tycker det är lite konstigt. Bra ord att ha men skapar mycket problem i vårt samhälle.

NEGATIVA:

Y17: Om det är en transgender som vill vara kvinna fast född som man då är du kvinna. Det finns inge hen.

Y18: Skit.

Y19: Jag tycker inte hen är ett riktigt ord, låter påhittat.

Y20: Skit.

Y21: Det är förjävligt att man lägger så jävla mycket krafter på detta när det händer så jävla mycket värre saker i världen den här jävla enkäten är så jävla onödig han/hon, man saker man sagt så länge.

Y22: Jag tycker hen är ett ganska onödigt ord. Oftast så vet man om det är en man eller kvinna och då tycker jag att man skriver det. Alltså han eller hon. En har jag inte ens hört talas om. Tror inte det används jättemycket än men det kanske kommer.

Y23: Jag tycker att orden hen och en är konstigt. För enligt mig är man antingen man eller kvinna.

Y24: Jag tycker det är löjligt.

Y25: Jag tycker det känns dumt. För det finns bara 2 kön. Man är antingen eller.

Y26: Känns som ett feministiskt påhitt.

Y27: Aldrig använt orden nästan så tycker inte så mycket om dom.

Y28: Gillar inte hen. Låter tvingat och onödigt.

Y29: Allmänt konstigt. Man kan la bara acceptera att det är som det är.

Y30: Löjligt!

Y31: Onödigt.

Y32: Om man föds med ett kön så tillhör man det könet och inte det andra. Att vara sexuellt intresserad i något annat är en sak.

Y33: Dåligt känns som hen är onödigt när vi har han och hon.

Y34: Tycker det är onödigt antingen identifierar man sig som det ena eller det andra.

Y35: Totalt värdelösa vad spelar det för roll? Man föds till man eller kvinna varför ändra det?

Y36: Att det är ett fånigt ord och att det är en ursäkt för journalister som inte orkar skriva.

Y37: Jag tycker det är rent skitsnack och trams. Det finns endast 2 kön och allt annat är hittepå. Det finns så mycket viktigare problem att lösa än att personer med vanföreställningar vill skriva om svenska språket. Tvi för denna pseudovetenskap.

Y38: Onödigt.

Y39: Gör saker onödigt komplicerade och löser inget problem som är nödvändigt.

Y40: Tycker inte man ska använda hen.

Y41: Blir i vissa fall väldigt löjligt att det uppfattas som kränkande att säga han/hon.

Y42: Tycker det är genuint struntprat och att kvinnans roll inte förbättras pga detta.

Y43 – Y50: Ej ifyllda.